

ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА
ЦЕТИЊЕ
ННБ. Број 1-48

Просвјета

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА
ЦЕТИЊЕ
ННБ. Број 1-79

ИЗДАЈЕ

КАНЦЕЛАРИЈА К. Ц. МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ

НАЦИОНАЛНА
БИБЛИОТЕКА
И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ГОДИНА XI. СВЕСКА I—XII

ЦЕТИЊЕ,

У К. Ц. ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1900.

1914

ИСТОРИЈА

ИСТОРИЈА И ТЕОРИЈА

БИБЛИОТЕКА
НАЦИОНАЛНА
БИБЛИОТЕКА
ЦРНЕ ГОРЕ
1914

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ИСТОРИЈА И ТЕОРИЈА

1914

ИСТОРИЈА И ТЕОРИЈА

1914

СА Д Р Ж И Н А „ПРОСВЈЕТЕ“

ЗА ГОДИНУ 1900.

1. *Кратки устав или црквено правило за ученике Богосл.-Учит. Школе*, по руском написао Митрополит Митрофан стр. 1, 75, 125, 178, 241, 471.
2. *Прослава 40-годишњице* Ф. Радичевића, написао Учесник, стр. 17.
3. *О важности васпитне школе и њених шрудбеника*, говорио о св. Сави С. Вулетић, учитељ, стр. 37.
4. *Црква у Љубомиру*, написао Л. Нинковић, јеромонах, стр. 44, 87.
5. *О обичијем разлозима*, предавање за IV р. основ. школе учит. А. Чукића, стр. 49, 150, 283, 336.
6. *Извјештај о основнијем школама*, стр. 51, 108, 157, 221, 286, 334, 404, 526, 582, 519, 650.
7. *Три окружнице* Њ. В. Преосвешт. Митрополита Митрофана, стр. 65.
8. *Бесједа на Божић*, говорио свешт. М. Мартиновић, стр. 82.
9. *Из области методике*, написао Учитељ, стр. 84, 135, 204.
10. *Значај учитељских удружења*, написао Ан. Јовићевић, стр. 93.
11. *О створењу свијета*, предавао учитељ С. Вулетић, стр. 97.
12. *Поп Митар Поповић*, написао Гојко, стр. 100.
13. *О реченицама*, предавање за IV р. С. Добричанина, стр. 105.
14. *Окружница Главног Надзорништва Основнијех Школа*, стр. 121.
15. *Несуђени владика Пакрачки*, написао Л. Богдановић, стр. 139.
16. *Ручевине маи св. Петра и Павла*, приопћио Л. Нинковић, стр. 143.
17. *Пришрма за предавање рачуна у I. р. од С. Вулетића*, стр. 147.
18. *О зајменицама*, предав. у III р. Г. Којашевић, стр. 153.
19. *Говор у Ровачкој школи*, С. Добричанина, стр. 154.
20. *Бесједа о Преосвештенства г. Митрополита Митрофана на Велики петак*, стр. 173.
21. *Бесједа против сугејерја*, Кр. Поповића, стр. 194.
22. *Индивидуалитет и васпитање*, написао С. Вулетић, стр. 187, 264.
22. *Одзив свештенства*, стр. 208, 262, 321, 388, 442.
23. *Црква у предграђу Требиња*, приопћио Леон. Нинковић, стр. 213.
24. *Предавање о бакру*, учитељ Вук. Гаговића, стр. 216.
25. *Предавање о подметшовим и природовим додацима* С. Добричанина стр. 219.
26. *Бесједа шесте недјеље поста* Шп. Радичевића, стр. 258.
27. *Рат*, из дјела епископа Мартенсена, превео проф. Л. Поповић, стр. 261, 305.
28. *Црква Градачка*, написао Томо Кажич, стр. 267, 309.
29. *Предавање из геометрије*, нап. Ан. Јовићевић, стр. 279.
30. *Старине*, приопћио Ф. Радичевић, стр. 285.
31. *Учитељски положај*, нап. Ан. Јовићевић, стр. 316.
32. *О посјећану цркве*, говорио И. Болевић, учитељ, стр. 326.
33. *Пришрме за предавање цршана*, написао С. Вулетић, стр. 329.
34. *Пришрме за предавање хр. науке у II р. уч. В. Гаговића*, стр. 322.
35. *Рефераш на други дио српске историје*, Ан. Јовићевић, ст. 338, 393.
36. *Бесједа о светковању св. недјеље Мир. Вукића*, стр. 365.
37. *Свештеничко удружење Зетске нације*, приопћио Крето Поповић, страна 368.
38. *Говор на родитељском скупу* учит. Н. Лековића, стр. 377.
39. *Свештеник учитељ и свештеник вјероучитељ*, нап. М. Вукић, стр. 391.
40. *О блудном сину*, предав. Зар. Ђулафића, стр. 399.
41. *Предавање из геометрије* Вид. Пејовића, стр. 400.

42. *О записиједи у рају*, написао Љуб. Булатовић, стр. 421.
43. *Опис црква Љешанске нахије*, Мило Пејовић, стр. 426.
44. *Стара писма*, приопћио Леон. Нинковић, стр. 430.
45. *Наши нови уџбеници*, написао Ан. Јовићевић, стр. 435.
46. *К чланку М. Вукића*, од С. Вулетића, стр. 446.
47. *О именицама*, предавање Сава Добричанина, стр. 449.
48. *Предавање из српског језика у 3 раз* Петра Мајића, уч., стр. 451.
49. *Предавање из вјеронауке у Ш. раз*. К. Поповића, стр. 455.
50. *Вјечни мир*, из дјела еп. Мартенсена, прев. проф. Л. Поповића, стр. 489.
51. *Свештеник и његов рад у народу*, нап. Мираш Вукић, стр. 494.
52. *О цару Константину и царици Јелени*, написао Јеромонах Никифор, учитељ, стр. 501.
53. *Да не би користије било, да учитељи држе по два разреда*, нап. Л. Пејовић, стр. 507.
54. *Значај ђачкијех излета*, нап. Мих. Стругар, учитељ, стр. 511.
55. *Позив Аврама*, предав. у П. раз Мил. Меденица, стр. 515.
56. *Предавање из вјеронауке* Кр. Поповића, стр. 516.
57. *О шоплоши*, предав. Арсо Минић, стр. 520.
58. *Свечано освећење цркве у Никшићу*, приоб. Ф. Радичевић, стр. 523.
59. *Двије бесјede* Л. Богдановића, стр. 553.
60. *Противјед о души* Леон. Нинковића, стр. 558.
61. *К чланку Мираша Вукића*, од Кр. Поповића, стр. 561.
62. *Пркве на Демлику*, написао И. Ђурашковић, стр. 567.
63. *Говор на првом саставку свештени. удружења Ријечно-Љешанске нахије*. М. Поповића, стр. 571.
64. *Број четири*, предавање Ст. Марковића, стр. 573.
65. *Преставка К. Ц. Државног Савјета* Н. Кис. Књазу Господару Николи I. о примању наслова Краљевско Височанство, стр. 597.
66. *Бесјeda* Њег. Кр. Височ. Књаза Господара Николе I. на преставку Државног Савјета, стр. 601.
67. *Бесјeda* Њег. Високопр. Г. Митрополита Митрофана приликом освештања цркве у Никшићу, стр. 603.
68. *Окружница* Њег. Високопр. Г. Митрополита, стр. 608.
69. *Чудеса*, франц. нап. Vandeville превео **, стр. 609.
70. *Омилије* Дионисија Миковића, игумана, стр. 616.
71. *О вјеронауци и основној школи*, нап. јер. Нић. Симоновић, стр. 620.
72. *Учитељ и народна просвјета*, нап. Филип Протић, учит., стр. 625.
73. *Стара писма*, приобћио Љ. Булатовић, стр. 629.
74. *Исав и Јаков*, предав. М. Меденице, стр. 629.
75. *О четиороуглима*, предав. Ст. Булатовића, стр. 633.
76. *О троуглима*, предав. Ст. Булатовића, стр. 635.
77. *О обичијем разломцима*, предав. Ал. Чукић, стр. 637.
68. *О шопломјеру*, предав. А. Минића, стр. 641.
79. Реферат на историју М. Ковачевића и Л. Перовића, рад. Удружења Ријечке нахије, стр. 642.

Прквени Гласник. Школски Гласник. Књижевни Гласник.

У прилогу: **Историја философије**. Стари, средњи и нови вијек, по разнијем писцима саставио и намијенио својим ученицима проф. Л. Поповић, стр. 97—

ПРОСВЈЕТА

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

УРЕЂУЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

СВЕСКА

1.

Изази половином свакога мјесеца у свескама — Цијена је у Црној Гори фор. 2, а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а претплате се шаљу администрацији, а сва писма и новине у замјену шаљу се уредништву на Цетиње. Писма пак треба да буду франкирана и власторучнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе, ма и не било потписа на дописима. — Претплаћује се на годину.

ГОДИНА

XI.

КРАТКИ УСТАВ

NACIONALNA ЦРКВЕНИКА

ЦРКВЕНИКА ПРАВИЛО

CRNE GORE ЦРКВЕНИКА
ЗА УЧЕНИКЕ

БОГОСЛОВСКО - УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ.

НО РУСКОМЕ

пише М. М.

1. Богослужење на свијетло васкрсење Христово (Пасха).

II. Кажите богослужење пасхалне јутрење?

Од. Пасхална јутрења почиње овако: порано у јутро звоне на јутрењу. Одмах се у цркви запале свијеће и кандила. Црква треба да се напуни мириса од тамјана, и због тога на два суда стави се огња и повисе тамјана. Један од ових судова унесе се у олтар, а други стави се на сходноме мјесту у цркви.

Свештеник један или више њих, и дјакон (ако га има) дошавши у цркву, уђу у свети олтар и облаче се у најсвечаније одежде. Докле се они обуку, на странама, као што је већ напријед кавато, поје се канон велике суботе: „Волною морскою.“

У ово вријеме народ приступа и љуби плаштаницу. Кад се канон сврши свештеник отвара царске двери, узме кадионицу и кади гроб Христов, на коме је плаштаница насред цркве. Пошто у накрст окади гроб, онда са страхом и побожношћу дигне плаштаницу и унесе је у олтар и стави је на светој трпези, гдје стоји све до Спасова-дне. За вријеме, кад свештеник ово ради, на странама појачи поју тропар: „Егда снизшелъ еси“ и т. д.

Затим свештеник узме крст у руку; други свештеник узме Јевангелије. Ако нема другог свештеника, онда он сâм узме и крст и св. Јевангелије, а дјакон кадионицу и свијећу, па свештеници и народ почну појати: „Воскресеніе Твое Христе Спасе.“ Ову пјесму појући излазе из олтара царским дверима, и изишавши с народом изван храма, обилазе околу цркве у три пут, и тада звоне сва звона. Кад се трећи пут обилажење сврши, онда свештеници и народ стану пред западним вратима, која у то вријеме имају бити затворена, а истодобно ондје стоји намјештена налоџа. Ако је један свештеник, он метне свето Јевангелије на налоџу, (а ако има више свештеника, Јевангелије држи онај, што га је и носио), а крст задржи у лијевој руци, па од дјакона узме кадионицу и кади налоџу и присутни народ, и кад се стихира: „Воскресеніе Твое Христе Спасе“ сврши, онда свештеник, крстом у лицима к цркви на исток, кади затворена врата црквена и говори јасно: „Слава святѣй и единосущнѣй и животворящей и нераздѣлнѣй Троицѣ“ и т. д. Тада свештеници поју трипут тропар: „Христос воскресе изъ мертвыхъ, смертію смерть поправъ и свцимъ во гробѣхъ животъ даровавъ.“ Затим пјевачи три пут отпјевају тај исти тропар. Послије свештеник говори први стих: „Да воскреснетъ Богъ и расточатся врази его, и да бѣжатъ отъ лица его, ненавидящии его.“ Послије овога пјевачи отпоју тропар: „Христосъ воскресе.“ Свештеник говори други стих: „Яко исчезаетъ дымъ, да исчезнутъ, яко таетъ воскъ отъ лица огня“; трећи стих: „Тако да погибнутъ грѣшницы отъ лица Божія, а праведницы да возвеселятся,“ и четврти стих: „Сей день егоже сотвори Господь, возрадемся и возвеселимся вонь.“ Послије сваког овог стиха појачи отпоју тропар: „Христосъ воскресе.“ Кад свештеник ове стихове говори, кади на сваки стих црквена врата и наставља: „Слава Отцу“ и т. д.; појачи: „Христосъ воскресе“; Свештеник: „и нынѣ и присно“ и т. д.; појачи опет: „Христосъ воскресе.“ Затим свештеник преда кадионицу, па узме крст у десну руку и стане близу затворенијех

врата и поје вишим гласом: „Христосъ воскресе изъ мертвыхъ, смертію смерть поправъ“ и благосиља три пут врата крстом, отвара врата и улази у цркву носећи крст и Јевангелије, и појачи поју: „И суцимъ во гробъхъ животъ даровавъ“. Свештеници улазе царским дверима у олтар, и ове двери остају отворене преко цијеле свијетле седмице; а тако исто отворене стоје сјеверне и јужне двери.

Народ уђе у цркву и сваки држи запаљену свијећу у руци. Дјакон испред двери говори велику јектенију, а свештеник у олтару возглас. (Ако нема дјакона, онда и једно и друго говори свештеник у олтару).

Послије возгласа сами свештеници, (или ако их нема вишина, то један сам) почну појати прву пјесму канона: „Воскресенія день“. Ирмос поје се на 4. а тропари на 12. На сваки тропар говори се припјев: „Христосъ воскресе изъ мертвыхъ“. На пошљетку поје се катавасија: „Воскресенія день“. Затим три пут цио тропар: „Христосъ воскресе“. У ово вријеме свештеник кади народ; затим бива мала јектенија с возгласом: „Јако твоя држава“. Овијем начином обављају се све пјесме канона, и свака од њих почиње се од свештеника из олтара. Послије сваке пјесме бива јектенија мала. Послије 3-ће пјесме возглас: „Јако ты еси Богъ нашъ“ (Послије 4-те: „Јако благодать и челоуѣколюбедь еси“). Послије 5-те: „Јако свѣтосъзидавися, пречестное и великолѣпное имя твое“. Послије 6-те: „Ты бо еси царь міра“. Послије 7-ме: „Буди држава царствія твоего“. Послије 8-ме: „Јако благословися имя твое“. Послије 9-те: „Јако ты хвалятъ вся силы небесныя.“ Послије 3-ће пјесме: Ипакой: „Предварившия утро“: Послије 6-те Кондак: „Аще и во гробъ“: Икосъ: „Воскресеніе Христово видѣвше“: трипут, и стихира: „Воскресъ Исусъ отъ гроба“: трипут. Послије 9-те пјесме, мјесто припјева: „Христосъ воскресе изъ мертвыхъ“: поју се особити припјевии из пентикостара. Послије мале јектеније и возгласа који бива посліје 9-те пјесме поје се: „Свѣтиланъ“: „Плотію уснѣвъ“: три пут; „Всякое дыханіе“. На хвалите 4. стихире воскресне првог гласа, и одмах за овијем стихире Пасхе: „Пасха священная намъ днесъ показася“: Ове се стихире поју с припјевима: „Да воскреснетъ Богъ“: и: „Јако исчезаетъ дымъ“: и т. д. Слава, и нынѣ: „Воскресенія день“: 5. гласъ. Послије „Христосъ воскресе“ три пут; а повторава се и више пута све докле народ целива крст, Јевангелије и икону.

Ако више свештеника служе, један држи крст, други Јевангелије, а трећи икону; и сваки од њих поздравља онога,

који целива, са „Христосъ воскресе“, а онај који целива одговара: „Вѣистину воскресе“. Затим свештеник с амвона чита слово св. Јована Златоустога: „Аще кто благочестивъ и Боголюбивъ“. Овијем словом позивају се к духовној радости сви како праведни тако и грѣшни, богати и сиромаси, сви који су постили и они, који нијесу пост држали, уздржници и љенивци. Затим отпоје се тропар Златоустога: „Устъ твоихъ“. Иза тога одмах јектенија: „Помилѡи насъ Боже“ и „Исполнимъ утреннюю молитвѡ нашѡ Господеви“. Послије возгласа „Премудрость“; појачи: „Благослови“. Свештеник: „Сый благословенъ Христосъ Богъ нашъ. Аминъ. „Утверди Боже“ и т. д. мјесто: „Слава тебъ Христе Боже упованіе наше, слава тебѡ“, свештеник држећи крст у рукама поје: „Христосъ воскресе изъ мертвыхъ, смертію смерть поправъ“ и појачи продуже: „И свщимъ во гробѡхъ животъ даровавъ“. Затим свештеник говори отпуст овако: „Христосъ воскресій изъ мертвыхъ, смертію смерть поправый, и свщимъ во гробѡхъ животъ дароваый“; „Истинный Богъ нашъ и т. д., појачи: Аминъ.

Затим свештеник држећи крст у рукама и возвишавајући га говори: „Христосъ воскресе“ три пут, и народ одговара: „Во истинну воскресе“ три пут. Послије тога појачи поју: „Христосъ воскресе“, цео тропар три пут. Затим свештеник крстом у руци благосилајући народ говори: „И намъ дарова животъ вѣчный, покланяемся его тридневному воскресенію“ и појачи поју: „Спаси Христе Боже“ и т. д. Затим народ пристуа и целива крст.

Примједба. „Христосъ воскресе“ са стиховима: „Да воскреснетъ Богъ“ и т. д., које је појано у почетку јутрење јутрошње пред црквом, то исто поје се и у почетку сваке јутрење, литургије и вечерње, преко цијеле свијетле седмице. А тако исто и отпуст у свима Богослуженијама у овој седмици бива онај, који је био на данашњој јутрењи.

II. Како се свршавају часови на Пасху?

Од. Час први свршује се овако: „Христосъ воскресе“ три пут; „Воскресеніе Христово видѣвше“, три пут; „Предварившія утро“, један пут; кондак: „Аще и во гробъ“, један пут. Слава: „Яко живоносецъ“ и Нынѡ: „Вышняго освященное“, „Господи помилѡи“ 40 пута, „Слава, и нынѡ“, „Честнѣйшю“. Свештеник: „Молитвами святыхъ отецъ нашихъ“ и т. д. Аминъ. И „Христосъ воскресе“ три пут, „Слава, и нынѡ“, „Господи помилѡи“ три пут, „Благослови“ и отпуст, као што је већ казато.

Овијем истијем поретком свршује се 3-ћи, 6-ти и 9-ти час, повечерије и полуноћница.

П. Како се свршује св. литурдија на Пасху?

Од. Послије „Благословено царство“, свештеник стојећи у олтару и држећи свијећу у руци поје: „Христосъ воскресе“ три пут. И појачи то исто отпоју три пут. Затим свештеник кадећи свету трпезу у наоколо говори стихове, као на јутрењи. А на сваки стих појачи отпоју: „Христосъ воскресе“, исто онако, као што је појано при почетку јутрење.

Послије велике јектеније поју се антифони из пасхалије или пентикостара. Између антифона обично бива мала јектенија.

Входное: „Въ церквахъ благословите Бога Господа, отъ источникъ Израилевыхъ“, и тропар: „Христосъ воскресе“. Ипак-кой: „Предварившия утро“; Слава, и нынѣ. Кондак: „Аще и во гробъ“. Мјесто „Святый Боже“ поје се: „Елицы во Христа крестистесе“. Прокименъ глас 8. „Сеи день егоже сотвори господь, возрадемся и возвеселимся вонь“. Апостол: „Дѣяній“. Зачало 1.: „Первое убо слово“. Јевангелије од Јована, зач. 1.: „Въ началѣ бѣ слово“. У неким мјестима постоји обичај, да ово јевангелије читају сви свештеници који служе. У таквом случају најстарији говори: „Премудрость прости“ и т. д. То исто повторавају сви. Најстарији говори: „Отъ Иоанна“, „Вонмемемъ“. То исто и остали говоре. Најстарији: „Въ началѣ бѣ слово“, и чита до једне извјесне тачке.

То исто повторе сви до оне исте тачке, до које је први читао. И тако од тачке до тачке читају сви редом, докле се сврши св. Јевангелије.

У оним мјестима, гдје свештеници знаду стране језике, као грчки, и т. д. онда св. Јевангелије читају поред славенског и на другим језицима. Ово чинити не одређује устав, али се чини по обичају; а тај обичај ослања се на заповиједи Христовој: „Шедше въ миръ весь и проповѣдите Евангелије всей твари:“ Пошто у свијету има много народа и језика, то је заиста пре-лијеп обичај, да се високи стил Јевангелиста Јована чита на свима могућим језицима.

Избор данашњег Јевангелија потпуно саодговара карактеру четрдеснице и педесетнице, јер је потребно било показати, да је пострадали и умрли за живот свијета Христос истинити Бог. И зато су сви отци изабрали ово дубоко богословско Јевангелије от Јевангелиста Јована, да ми видимо славу његову (Христову), као јединородног отъ отца пуну благодати и истине.

Далје обично продужава се литургија Златоуста. Мјесто: „Достојно“, поје се: Ирмосъ: Ангелъ вопіаше: и: Свѣтися, свѣтися; причасна „Тѣло Христово примите:“ Кад свештеник рекне: „Со страхомъ Божиимъ пристѹпите“ мјесто: „Благословенъ грядый“ поје се: „Христосъ воскрес“ једанпут; Свештеник: „Спаси Боже люди твоя“, појачи: „Христосъ воскрес“, једанпут. Свештеник: „всегда нынѣ и присно“, појачи „Христосъ воскрес“ једанпут. Мјесто: „Вѣди имя Господне:“ „Христосъ воскрес“, три пут. Свештеник: „Благословеніе Господне на васъ:“ и т. д. појачи — аминь — Свештеник: мјесто: „Слава тебѣ Христе Боже, упованіе наше, слава тебѣ:“ поје: Христосъ воскрес изъ мертвыхъ, смертію смерть поправъ;“ појачи: „И свцимъ во гробъхъ животъ даровавъ.“ Затим свештеник говори отпуст са крестом у руци онако, као што је на јутрењи изложено, и даје анафору.

Примједба. Двери како царске тако јужне и сјеверне не за-
творяју се преко цијеле свијетле седмице, нити се за толико
навлачи завјеса, ни онда кад се служећи свештеници причешћују.

П. Како се обавља вечерња на Пасху?

Од. У своје вријеме звона сва звона на вечерњу, и свеште-
ник с дјаконом облаче се у црвену ризу свештеничко одјејаније, и
свештеник узевши кадионицу, кади св. прозелу говорећи: гласно:
„Благословенъ Богъ нашъ“, и поје: „Христосъ воскрес:“ три-
пут. И све остало исто као и на литургији. (Цијеле свијетле
седмице, кад год свештеник почиње вечерњу, или јутрењу вазда
прије почетка ваља да окади св. олтар. А на Господи возвахъ;
на јутрењи при почетку канона и на 9-ој пјесми кади олтар
и сву цркву.)*)

На „Господи возвахъ:“ глас 2-ги стихире воскресне:
„Прежде вѣкъ:“ и т. д. Слава: „Спасителънъ пѣснь поюще;“
и нынѣ: „Преиде снѣъ.“ Входъ с Јевангелијем; „Свѣте, тихий“
Прокименъ велики гласъ 7-ми. „Кто Богъ велій, и т. д. После
прокимена, дјакон или ако га нема свештеник говори: „И. о
сподобитися намъ:“ И свештеник чита Јеванглије од Јована
зачало 65. „Свѣцъ поздъ:“ Послеје Јевангелија јектенија. На
стиховње стихира васкрсенијех глас 2. „Воскресеніе твое Христе
Спасе;“ и стихире пасхе: „Да воскреснетъ Богъ: Пасха свя-
щенная:“ с припјевима. Слава и нынѣ: „Воскресенія день“;
„Христосъ воскрес:“ трипута. (Докле се поју стиховње стихире
народ целива св. Јевангелије, крст и икону, као на јутрењи.)

*) Велики типик Василија Николајевића. Нови Сад. 1892. стр. 311

Дјакон или свештеник: прем8дрость: „Сый благословенъ;“ „Утверди Боже;“ Мјесто: „Слава тебѣ Христе Боже;“ свештеник поје: „Христос воскрес“... појачи: „Исшцимъ во гробъхъ:... Одмах свештеник говори отпуст с крестом као на јутрењи.

2. Понедјелник свијетле седмице.*)

П. Како се свршује служба у понедјелник свијетле седмице?

Од. На јутрењу пораније у јутро звоне сва звона, и свештеник ушав у олтар облачи епитрахилъ и одежде. — Кади св. Трпезу и олтар и кадећи говори гласно: „Слава святѣй, и единосшцаѣй“. (Овакви почетак говори се од данас, па све до оданија Пасхе, на свакој јутрењи). Послије обичних као први дан стихова, и „Христосъ воскрес“; послије велике јектеније поје се канон Пасхе: „Воскресенія день“; Ирмоси по 2 а тропари на 10. слава и њнѣ: Богородичан. Припјев као и први дан. Послије 3-ће и 6-те пјесме: јектенија мала. Послије 3-ће: „Предварившия утро“; послије 6-те: „Аще и во гробъ“. На хвалите стихире васкрсне на 4. глас 2. „Всякое дыханіе и вся тварь“, и стихире Пасхе: „Да воскреснетъ Богъ“ и Пасха священная: Јектенија и отпуст, исто као и први дан на јутрењи.

На литургији почетак као први дан, а тако исто и антифони. Прокимен апостола глас 8-ми: „Во вею землю изыде вѣщаніе ихъ“: Апостол Дѣянїй зач. 2. Јевангелије од Јована зач. 2. И остало све као и први дан.

Примједба. Или на Васкрс први дан послије литургије, или који други дан свијетле седмице, (код нас у Црној Гори, како је гдје у којему мјесту обичај то бива у продужењу до Тројчина дне) носе се литије: крст, Јевангелије, хоругве и разне иконе, около вароши или села. Путем у литији поје се: „Христосъ воскрес“: „Воскресеніе твое Христе Спасе“: (Ово ако је до оданија Пасхе.) За остало при ношњи крстова виђи чин креснаго входа у Дополнителном требнику.

П. Како се свршује вечерња на свијетли понедјелник?

Од. На вечерњу звоне звона и свештеник у епитрахилу и одежди отпочне вечерњу, као први дан. На „Господи воззвахъ“: стихире васкрсне на 6, глас 3 љи: „Твоимъ крестомъ Христе Спасе“; Васкрсне 3. и восточне 3. Слава: глас 3-љи „Недостойно стоюще“; и њнѣ: „Како недивимся.“ Входъ с кадилом. „Свѣте тихїй“; Прокимен велики: глас 7-ми; Богъ нашъ на небеси и на земли“; Јектенија. На стиховнѣ, стихира васкрсна глас 3-љи

* Тип. В. Николајевић. Нови Сад. 1892. стр. 313.

„Страстію твоєю“ и стихире Пасхе, с припјевима, и све остало, као и први дан.

3. Уторник свијетле седмице.

П. Како устав одређује службу на свијетли Уторник?

Од. Уторник на јутрењи звоне звона и бива правило исто онако, као што је било првог дана у понедјељник на јутрењи.

На хвалите стихире васкресе на 4. глас 3 њи „Придите вси язџци и стихире Пасхе с припјевима. Слава, и нынџ: „Воскресеніа день“. Христос воскресе, и све остало као први дан.

На литургији почетак и антифони, као први дан. Прокимен апостола глас 3 њи. Апостол дѣяній зач. 4. Јевангелије од Луке, зач. 113. Све остало као први дан. Ово исто бива преко цијеле свијетле седмице.

4. Недјеља Анџипасхе — Томина.

П. Каково је Богослужење у недјељу Томину?

Од. На малој вечерњи посліје „Благословенџ Богџ нашџ“, говори се Христос воскресе три пут, и псалом: „Благослови д8ше моя“. На Господи възвахџ; стихире на 4. глас 1. слава, и нынџ глас 2. „Свџте тихій“. Прокимен „Господџ воцарися“. На стиховње глас 2. с припјевима. Слава, и нынџ глас исти. Трисвятое, и тропар глас 7. „Запечатану гроб8“; јектенија и отпуст: „Воскресій изџ мертвыхџ“.

Примједба. Ако се у суботу свијетле седмице служи литургија, онда се посліје свршеног отпуста затварају царске, јужне и сјеверне двери. Ако није било литургије, онда свештеник у почетку ове вечерње затвори исте.

На великој вечерњи посліје „Благословенџ Богџ нашџ“; говори: Христосџ воскресе“ трипут и псалом: „Благослови д8ше моя Господа“; Јектенија велика. „Блаженџ м8жџ; „Господи възвахџ.“ стихире на 10, гласџ први: „Дверемџ заключенымџ“; Входџ; „Свџте тихій; Прокимен дава. На литији стихире глас 4. Слава, и нынџ: глас 8. „Дверемџ заключенымџ“. На стиховње стихире глас 4. „О преславнаго ч8десе“: с припјевима. Слава, и нынџ: глас 5. „Человџколџбче, веліе и бесприкладное“: „Нынџ отп8щаеши“: На благословеніи хлџбовџ: тропарџ глас 7. „Запечатан8 гроб8“; трипут и отпуст: „Воскресій изџ мертвыхџ.“ Овај отп8ст говори се све до оданија Пасхе, како у недјеље, тако и у просте дане. Ако нема бденија,

онда посліје трисветога, „Отче нашъ“ и посліје возгласа тропар празника једанпут.

На јутрењи посліје: „Слава святѣй“, „Христосъ воскресє“ трипут и читају се шестопсалмије. Овако бива све до оданија Пасхе, јер се на јутрењи и на часовима, полуноћницама и повечеријама не говори трисвятое, нити стих: „Царю небесный“. На Богъ Господъ: тропар празника глас 8. „Запечатанъ гробъ: трипут. Катизме и сједални празника; полијелеј и величаніе: „Величаемъ тя живодавче Христе, насъ ради во адъ спедшаго, и со собою вся воскресившаго“: Избраный псаломъ; Господъ воцарися: и т. д. Посліје полијелеја сједални глас 1. „Видя моя ребра“; Слава, и нынѣ; исто: Степени првог антифона глас 4. Прокимен: Похвали Јерусалиме Господа; Јевангелије од Матеја зач. 116. „Единонадесять ученицы“; „Воскресеніе Христово видѣше“: трипут. Псалом 50-ти. Слава: молитвами Апостоловъ; и нынѣ: Молитвами Богородицы, и стихира глас 6: „Воскресъ Исусъ отъ гроба“; „Спаси Боже люди твоя“; Катавасија: „Воскресенія день; Канон Празника глас 1. (Од данас говори се: „Поимъ Господени.“ Уз цијелу педесетницу.

Посліје 3-ће пјесме ипакѡй глас 6. „Яко посредѣ учениковъ“. Посліје 6-те пјесме кондак глас 8-ми „Любопытною десницею“, и „Икосъ“. На 9-тој пјесми не поје се: „Честивъшю“, но свака страна Ирмосъ и остале тропаре с пријевом: „Слава тебѣ Боже нашъ слава тебѣ“, и на пошлетку катавасија: Свѣтися, свѣтися; „Святы Господъ Богъ нашъ“ глас 1. Свѣтилая; „Моихъ удовъ“, Слава и нынѣ, „Днесъ весна благоухаетъ“.

На хвалите стихире на 4. глас 1. „По еже изъ гроба“. Слава, глас 6.: „По днехъ осмыхъ“, и нынѣ: „Преблагословена еси“. Славословије велико, тропар празника и отпуст.

На литургији посліје Благословено царство свештеник у олтару поје: „Христосъ воскресє“ три пут. Одмах говори велику јектенију. Посліје возгласа поје се изобразителна т. ј.: „Благослови дше моя“. Блажени од канона празника пјесма 3-ћа и 6-та. Посліје входа тропар: „Запечатанъ гробъ. Слава, и нынѣ. Кондак: „Любопытною десницею“. Прокимен, глас 9.: „Велій Господъ нашъ“. Апостол Дѣяній зач. 14.: „Рѣками Апостолскими“. Јевангелије од Јована, зач. 65.: „Свщъ поздъ“. Мјесто „Достойно“ поје се ирмос: „Ангель вошаше“ и „Свѣтися, свѣтися“. Причасна: „Похвали Јерусалиме Господа“. Мјесто: „Видѣхомъ свѣтъ истинный“ поје се: „Христосъ воскресє“. Кад свештеник рекне: „Слава тебѣ Христе Боже упованіе наше,

слава тебѣ“, читач одговори: „Христосъ воскресѣ“ три пут. „Слава и нынѣ“: „Господи помилуй“ три пут. Благослови; отпуст: „Воскресый изъ мертвыхъ“ и т. д.

Примједба. Од данас до оданија Пасхе служи се свака литургија било у недјеље или било у прсте дане овако: Послије благословено царство поје свештеник у олтару, стојећи пред светом трпезом и држећи свијећу запаљену у руци (Типик на Пасху у јутро, и оданија Пасхе) поје: „Христосъ воскресѣ“ три пут. Затим говори велику јектенију. Послије возгласа: Изобразителна и блажени. Послије входа поје се: „Придите поклонимся и припадемъ ко Христу“ и т. д. Прокимен, апостол и Јевангелије по уставу. Мјесто: „Достойно естъ“ поје се ирмос: „Ангель вопиаше“ и „Свѣтися, свѣтися“. (На преполовљење празника и његово оданије поје се ирмос: „Чжде Матере дввство“) Причасна празника мјесто: „Видѣхомъ свѣтъ истинный“ поје се: „Христосъ воскресѣ“ један пут. Кад свештеник рекне: „Слава тебѣ Христе Боже упованіе наше“ и т. д., читач одговара: „Христосъ воскресѣ“ три пут. „Слава и нынѣ“, „Господи помилуй“ три пут. Благослови, и свештеник отпуст: „Воскресый изъ мертвыхъ, Христосъ истинный Богъ нашъ“ и т. д. *)

CRNE GORE ĐURĐE

У недјељу Антипасхе — *Томинѣ* на вечерњи.

П. Како се свршује вечерња на Томину недјељу у вече?

Од. Свештеник обично рече: „Благословенъ Богъ нашъ“, „Христосъ воскресѣ“ три пут, и обични псалом: „Благослови дшше моя“. На Господи возвах, стихира глас 1. на 6. празника 3. и светога из минеја 3. Слава, светоме, ако нема, слава, и нынѣ празника: „Дверемъ заключеннымъ“. Вход: „Свѣте тихій“ и прокимен велики: „Кто Богъ вели“. Јектенија. На стиховне стихире васкрсне из осмогласника: „Вечернја наша молитвы“. „Слава, и нынѣ“, глас 1. *) „По днехъ осмыхъ“. Тропар празника. Ако свети има тропара, онда најприје тропар светога; слава и нынѣ празника: „Запечатанъ гробъ“ и отпуст: „Воскресый изъ мертвыхъ“ и т. д.

Оваква вечерња бива у све недјеље педесетнице. Повече-рије од сада чита се мало. Канон Богородице из октоиха, и трипјесници из пентикостара. Гдје се поје трипјеснец, пјесма канона Богородице изостаје. Послије Достойно кондак празника

*) Типик В. Николајевића. Нови Сад. 1892. Стр. 316.

уз цијелу педесетницу. На литургији поје се на блажени од канона празника (недјеље) пјесма редовна сваки дан са ирмосом на 6 и то: у понедјељник пјесма 1-ва; у уторник 4-та; у сриједу 5-та; у четвртак 7-ма; у петак 8-ма; у суботу 9-та.

У понедјељник друге седмице антипасхе на јутрењи свештеник отпочне са „Слава святѣй“. Затим: „Христосъ воскресє“ три пут, тихим гласом. (Ово се говори од сада на свима часовима, вечерњама и повечеријама, до оданија Пасхе). Послије Христос воскресє; „Слава во вышнихъ Богъ“ и шестопсалмије.

На Богъ Господъ тропар празника три пут. Ако свети има тропара поје се овако: Најприје тропар празника два пут; слава, тропар светога и нынѣ; опет празника: „Запечатанъ гробъ“ (Овако се поје преко цијеле ове седмице). Катизме двије, а трећа редовна на вечерњи. Сједални: „Воскресєніе Христово видѣвше“ један пут и псалом 50-ти. Овако све до Спасова-дне. Господеви поемъ не поје се, него се говори, као што је у ирмологији назначено. Почине се са ирмосима, који се повторавају појући и тропари на 6. и светога из минеја на 4. Послије 3-ће пјесме кондак и сједални светога. Слава, и нынѣ празника. Послије 6-те пјесме кондак и кос празника. На 9-тој пјесми поје се Честнѣйшю Свѣтилєн празника; слава светога ако има, и нынѣ празника други свѣтилен.

На хвалите стихира воскресєна глас 1. „Поємъ Твою“: два пут; једна умилителна и једна мученична. Слава и нынѣ: празника, глас 1. „Ѡма глаголемый“: славословије мало; јектенија: „Исполнимъ утреню“. На стиховње стихире празника: слава светога, ако нема, слава и нынѣ празника. Тропар празника Ако свети има тропара, најприје светоме, тропар слава и нынѣ тропар празника. Јектенија: Сый благословєнъ: утврди Боже. И час први и отпуст, као што је већ казато, да бива до оданија Пасхе.

На литургији блажена из пентикостара пјесма 1. на 6. од данас до краја педесетнице. Послије входа, тропар празника: „Запечатанъ гробъ“ и храма Богородици; храма светога и светог редовног. Кондак храма светога, слава светог редовног и нынѣ празника: „Любипитною десницею.“

Примједба. Кондак храма Христова и Богородична не поју се уз цијелу педесетницу.

Прокимен глас 3. „Велій Господъ нашъ.“ Апостол Двяній зач. 9. Јевангелије од Јована зач. 6. Причасна: „Похвали Јерусалиме Господа.“ (Ово бива цијеле ове седмице.) „Слава тебѣ Христе Боже упованіе наше.“ Читач: „Христос воскресє,“ три

пут; слава и нынѣ, Господи помилѡи три пут, благослови. Свештеник отпуст: Воскресый изъ мертвыхъ и т. д. И све овако бива до оданија Пасхе*).

П. *Како се удружује служба Пентикостара с минејем од Томине недѣље, до недѣље свијех сеетијех?*

Од. На „Господи возвах“ стихире празника из пентикостара три, и светога из минеја три. Слава светога, ако нема, слава и нынѣ празника. На стиховње из пентикостара дана. Ако има два света, онда се стихире поју светих на 6. Слава светога, ако нема, слава и нынѣ празника. А стихире из пентикостара поју се на стиховње с припјевима празника. Слава светога, ако нема, слава и нынѣ празника. (Ако свети има полијелеј: стихире празника 3. и светога 5. Слава и нынѣ празника.)

Входъ. Паримеј светога три. На стиховње стихире и слава светога, и нынѣ празника. Томине седмице: тропари светога, слава и нынѣ празника. Седмице мироносица, тропари: Благообразный Јосиф; слава светога и нынѣ: мироносицамъ женамъ. Седмице 4-те, 5-те или 6-те, тропар васкрсан, слава светога и нынѣ: Богородичан први по гласу тропара. У течају преполовљења до оданија његовог, тропар светога, слава и нынѣ празника.

На јутрењи: на „Бог Господъ“ Томине седмице: тропар празника два пут; слава светога и нынѣ празника. Треће или седмице мироносица: „Благообразный Јосиф“ једанпут; „Егда снизшелъ еси“ једанпут; слава светога и нынѣ: Мироносицамъ женам. Четврте. пете или шесте седмице: тропар васкрсан два пут; слава светога и нынѣ Богородичан, први по гласу тропара. За вријеме преполовљења: тропар преполовљења два пут; слава светога и нынѣ преполовљења. Катизме обичне и сједални из пентикостара. „Воскресеніе Христово видѣвше“ и псаломъ 50-ти. Канон празника и светога. Послије 3-ће пјесме, кондак и икос светога, сједалан његов, слава и нынѣ празника. Послије 6-те пјесме кондак и икос празника. Ако се поје свети на 6, канон празника са ирмосом на 6, и светога на 6. Послије 3-ће пјесме, кондак и икос празника; сједални 2. светога, слава и нынѣ празника. Послије 6 те пјесме кондак и икос светога.

Ако у минеју има два света, канон празника из пентикостара са ирмосом на 6. и светих два канона на 8. Честнѡи-ш8ю. Свјетилан светога два, слава и нынѣ празника.

*) Типик В. Николајевића, Нови Сад, 1892, стр. 317.

Ако свети има стихире на хвалите, поју се стихире из пентикостара 3. и светога 3. Слава светога и њинѣ празника. На стиховње из пентикостара, слава светога и њинѣ празника.

Ако свети има полијелеј, на хвалите стихире из пентикостара три са стиховње и светога 3. Слава светога и њинѣ празника. Славословије велико. Тропар воскресан, слава светога и њинѣ Богородичан или празника. Јектенија и отпуст: „Воскресый изъ мертвыхъ.“

На литургији блажени пјесма од канона празника на 6. Ако свети има пјесму, блажени од канона празника редовна пјесма на 4. и светога пјесма 3-ћа на 4. Послије входа: тропар воскресан или празника; храма светог или свете, и светог редовног један или два; затим кондак храма светог или свете; слава светог редовног и њинѣ празника педесетнице.

У седмици 3 ђој, тропари: „Благообразный Јосифъ“; „Егда снизшелъ еси“; „Мироносицамъ женамъ“; храма светог и светог редовног, и њинѣ: „Радоватися Мироносицамъ.“ Прокимен и причасна празника и Јевангелије најприје дана затим светог*).

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

Служба у суботу, 2-ге, 3-ће, 4-ше, 5-ше и 6-ше седмице.

П. Каково је правило службе: 2-ге 3-ће, 4-те, 5-те и 6-те седмице?

Од. У петак на вечерњи: „На Господи возвахъ“, стихире из пентикостара, т. ј. празника 3. које се поју на вечерњи у очи недјеље, и светога из Минеја 3. Слава, из пентикостара, и њинѣ Богородичан први владајућега гласа. Ако свети има славу онда долази слава светога и њинѣ Богородичан. Ако падне у суботу свети, који има полијелеј: на Господи возвахъ стихире празника на 4. и светога на 4. Слава, светога, и њинѣ Богородичан владајућега гласа.

На стиховње стихире васкрсне са припјевима. Слава светог, и њинѣ празника. Ова стиховања гласа васкрсна поје се сваког петка од оданија Пасхе. Ако свети има полијелеј; светога стиховања не поје се, него само самогласан његов па слава, и њинѣ празника. Послије Трисвятогъ: Тропар васкрсан, слава светога и њинѣ; Богородичан први владајућега гласа. У попразнству преполовљења тропар светог, слава, и њинѣ; празника „Преполовивш8са“.

*) Типик В. Николајевића. Нови Сад, 1892. стр. 317—319.

На јутрњи у суботу на Богъ Господъ тропар воскресан двапут; слава светога, и нынѣ Богородичан први по гласу тропара светога; владајућег пак гласа поје се на славу првог сједална. Ако свети нема тропара слава и нынѣ владајућег гласа. — У попразјеству преполовљења: тропар празника двапут, слава светога, и нынѣ празника. Овако је и у суботу Томине недјеље.

Ако пак у ове дане свети нема тропара, онда се поје тропар празника трипут. Послије прве катизме сједалан васкрсан двапут; слава и нынѣ, Богородичан први глас. По другој катизми сједалан празника; слава и нынѣ исти. Послије полијелеја сједални сви светога. Слава полијелеју, сједалан светога и нынѣ празника. „Воскресеніе Христово видѣвше“. Канон празника из пентикостара и из Минеја светога, и храма светога, ако је храм светога. Храма Христова и Богородице канон не поје се у суботу свете педесетнице осим суботе у очи Духова. На 9 ту пјесму: Честнѣишю, Свѣтилан светога двапут, слава и нынѣ празника. На хвалите: Стихире васкрсне 3. Светога 3. Слава светога и нынѣ празника. Ако је полијелеј, Славословије велико, ако ли није, на стиховње стихире из пентикостара с припјевима празника. Слава светога, ако је има, ако ли нема: слава и нынѣ празника. Послије Трисветог тропар васкрсан, слава светога, и нынѣ празника.

На литургији блажени од канона празничног пјесма 9-та на шест и светога пјесма 6 на 4. Послије входа поју се тропари и кондаци, као што је речено на своме мјесту на предњој страници. Апостол, Јевангелије и причасна дана и светога. За Достојно естъ поје се ирмос: Ангелъ вопіяше, и свѣтися, свѣтися. Отпустъ Воскресѣи изъ мертвыхъ и у. д.

Недјеља трећа Мирносица.)*

На малој вечерњи стихире васкрсне 3 глас 2. и источна 1. Слава: „Почто мвѣра“, и нынѣ глас 2. „О превелия: На стиховње стихира васкрсна и Богородице, слава и нынѣ, глас 6. Тропра Благообразный Јосифъ и отпуст.

На великој вечерњи Христосъ воскресе и предначинателный псаломъ; катизма прва.

На „Господи возвахъ“: стихире васкрсне 3, источне 4. и мирносицама 3. глас 2. Слава, глас 6, Мирносицы жены и нынѣ Богородичан: Прейде сѣнь законная“. Прокимен дана.

*) Типик В. Никол. Нови Сад. 1892. стр. 320.

На лтији стихире самогласне глас 1. Мвроносицы жены: слава глас 6, Проси Јосифъ, и вывъ; Творецъ и избавитель мой. На стиховъе стихира васкрсна, и стихире Пасхе с припјевима. Слава глас 5. „Тебе одѣющагося, и нынѣ, воскресенія день и Христосъ воскресе, једанпут. На благословеніи хлѣбовъ тропар Богородице Дѣво, трипут. (Ако нема бденија, на Господи возвахъ, стихире васкрсне 4. и мирносица с литије на 6. Входъ. Прокимен. На стиховъе стихире Пасхе. Слава и нынѣ, глас 5. Тебе одѣющагося, тропар: Егда снизшелъ еси, Слава, Благообразный и нынѣ Мирносицамъ).

На јутрењи на Богъ Господь тропар глас 2. Егда снизшелъ еси, два пут. Слава: Благообразный Јосифъ, и нынѣ, Мвроносицамъ женамъ, Катизма. Сједални из пентикостара, Ангелскій соборъ, ипакой гласа. Степени и прокимен гласа. Јевангелије од Марка зач. 71. „Воскресъ Исусъ заутра, Воскресеніе Христово видѣвше, трипут, и све остало као обично. Канон Пасхе са Ирмосом и Богородичним на 6. и Мирносицама на 8. Катавасија, воскресенія день, по 3-ој пјесми кондак Пасхе Аще и во гробъ, Икосъ и сједални пентикостара. Послије 6-те пјесме кондак мирносицама: Радоватися Мвроносицамъ и Икосъ. На 9-тој пјесми: Честнѣишю до оданија у све недѣље. „Святъ Господь Богъ наш, свјетилан Пасхе; слава Мирносицама, и нынѣ исто. На хвалите стихире на 8. васкрсне 4. и восточне 4. Слава стихира јеванѣљеска глас 2.; „Съ мвры“ и нынѣ: Преблагословена еси“. Славословіе велико, тропар васкрсан и отпуст.

На литургији блажени гласа, и од канона дана пјесма 6. Послије входа тропари: „Егда снизшелъ еси“, „Благообразный Јосифъ“, Слава, кондак из пентикостара, и нынѣ Пасхе: „Аще и во гробъ“, прокимен глас 6, „Спаси Господи люди твоя, и благослови достояніе твое.“ Апостол Дьяній зач. 16. „Умножившимся ученикомъ“. Јевангелије од Марка зач. 69. „Прійде Јосифъ“. Причасна Пасхе и „Хвалите Господа“.

6. Недѣља 4. посліје пасхе разслабљенога.)*

П. Какво је правило ове недѣље?

Од. На малој вечерњи на Господи возвахъ стихире васкрсне 4., слава глас 5. и нынѣ: Богородичан. На стиховъе стихира васкрсна и Богородице. Слава и нынѣ глас 8. Тропар васкрсан глас 3. Слава, и нынѣ: „Тя ходатайствовавшю.

*) Тип. В. Ник. Нови Сад, 1892. Стр. 322.

На великој вечерњи, по Христосъ воскресе, и по предначинателном псалму, катизма прва.

На Господи воззвахъ стихире на 10., васкрсне гласа 3, источне 4., и о разслабленом 3.; Слава глас 5: „Взыде Исусъ“, и вѣнѣ, Богородичан: „Како не дивимся“. На литији стихире храма. Слава, глас 5.: „При овчей кѣпъли“, и вѣнѣ, Богородичан: „Храмъ и дверь еси“. На стиховне стихира васкрсна и стихире Пасхе с припѣвима. Слава глас 8: „Въ притворѣ Соломоновѣ“, и вѣнѣ: „Воскресенія день“ и остало као у прошлу недѣљу.

На јутрењи на Богъ Господь тропар васкрсан два пут, слава и вѣнѣ, Богородичан васкрсени, катизме. Сједални васкрсени: „Ангелскій Соборъ“ ипакои, степени и прокимен гласа. Јевангелије од Луке, зач. 112: „Во един8 отъ сѣботъ“ и све друго, као у прошле недѣље. Канон Пасхе с ирмосомъ и Богородичним на 8. и о разслабленомъ на 6. Катавасија Пасхе. Послије 3-ће пјесме кондакъ и икосъ Пасхе, сједални дана глас 3. Слава и вѣнѣ: Богородичан. Послије 6-те пјесме кондакъ глас 3-ћи: „Дш8 мою Господи“ и икосъ. На 9-тој пјесми не поје се Чествѣиш8иъ Ц, Свѣтѣ Господь Богъ нашъ“ три пут. Свѣтилан Пасхе. Слава разслабленом, и вѣнѣ исто. На хвалите стихире васкрсне 4 и источне 4. Слава, глас 8. „Господи разслабленнаго; и вѣнѣ: „Преблагословенна еси“. Славословіе велико, тропар васкрсан и отпуст.

На литургији блажени глас? и од канона пјесма 6. Послије входа. Тропар васкрсан, слава, кондакъ из пентикостара и вѣнѣ; кондакъ Пасхе: „Аще и во гробъ“; прокимен глас 1. „Бди Господи милость твоя на насъ, якоже уповахомъ на тя“; Апостоль Дѣявїй зач. 23. „Бысть Петр8 посѣщающ8“; Јевангелије от Јована зач. 14. Взыде Исусъ во Јер8салимъ; ирмосъ Пасхе; причасна Пасхе и хвалите Господа с небесъ.

(Н а с т а в и њ е с е.)

Прослава четрдесетогодишње црквене службе О. Протођакона
Ф И Л И П А Р А Д И Ч Е В И Ћ А.

Као што је унапријед преко српских а и неких руских листова било јављено, дан ове прославе био је одређен у четвртак 16 Децембра прошле године. У очи овога дана, у манастиру цетињском, била је вечерња са ноћним бденијем, на којој је био Високопреосвећени Митрополит *Митрофан* и цео овдашњи црквени клир са слављеником. Сјутра-дан, као на дан прославе, била је Архијерејска служба, која је тачно у девет сати отпочета. На Божанственој литургији чиновдјејствовао је Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Митрофан уз асистенцију архимандрита М. Церовића, протојереја К. Матановића, пароха М. Мартиновића и четрдесетогодишњег слављеника. Литургији присутно је било мноштво овдашњег чиновништва и грађанства, а већ и прије почетка Бож. литургије бјеху у цркви овдашњи учитељи осн. школа са ученицима а такође и професори Богословско-Учитељске Школе са њиховим ученицима, који су на литургији одговарали и ушљед ове прославе од Високопреосвећеног Митрополита ослобођени школског предавања.

Божанствена Архијерејска литургија са највећом умилношћу црквених пјесама и молитава отпјевана је, а при свршетку исте — иза амвоне молитве, четрдесетогодишњи слављеник стао је пред царским дверима на мјесто амвона, а тад је и Његово Високопреосвештенство Г. Митрополит Митрофан показао се на царским дверима и слављенику изговорио сљедећу бесједу:

„Рабе благій и вѣрный, о малѣ былѣ еси вѣренѣ, види вѣ радость Господа твоего.“
Матеа, 25. 21.

Пречасни и драги Оче Протодјаконе!

Данас се испуња 40. година, од када си у овоме светоме Храму Божијему примио благодат дјаконске службе.

Ти, и ако си имао довољно спреме и способности, да тај свети чни већим замијениш, нијеси то никако хтио учинити, него као: „вѣрный рабъ,“ своје светоме чину све до данас остао си вјеран.

Ти си у томе светоме чину, најприје као дјакон, а послѣје као протодјакон, пред њивотом великога угодника Божијега Светога Петра Цетињскога Чудотворца, кроз тако дуги низ година, најтоплије молитве, неуморно, а вазда свесрдно приносио Богу, за здравље и дуги живот *Њиховијех Височаншава Књаза Николе и Књагиње Милеме*; за здравље, срећу и напредак *Њихове Узвишене Дјеце*, и свега Њиховог вјерног и храброг народа.

За вријеме твога 40-тогодишњега дјаконскога службовања, на катедри ове митрополије, један иза другога, мијењали су се 4. митрополита. У твојој црквеној служби, у потпуноме смислу, твога дјаконскога чина, вазда си знао одговорити својој светој дужности, на њихово потпуно задовољство. Поред твоје црквене службе, ти си и у њиховој канцеларији вјерно и ревносно обављао и дужност њиховог тајника.

И изван црквене службе, ти си — драги протодјаконе — како у мирно, тако и у ратно вријеме знао вјерно и поштено послужити свога *Узвишенога Господара* и домовину, и у грађанским дужностима, које су ти према околностима како кад биле повјераване. Таква твоја родољубива дјела достојно је наградио *Његово Височанство* наш *премилоштиви Господар Књаз Никола* разнијема приговорскијема рускијема и другијех владара орденима.

CRNOJEVIĆ

Но поред свега тога, особито ми је драго, што имам довољно доказа, да те могу увјерити, да ја за тебе од ове још већу награду увиђам у другој, а то је у томе: што ти *Његово Височанство* наш *Премилоштиви Господар Књаз Никола* и сви *Чланови Његовог Узвишеног Дома*, за твоје св. цркви и отаџбини учињене заслуге особиту наклоност поклањају.

Побожна, а при томе и прелијена твоја дјаконска служба; твој пријатни и умиљати глас; смирени твоји при светој служби у цркви покрети најпријатнији утисак вазда су чинили на побожни народ присутни; а поред овога, твоје и иначе чину твојем вазда саодговарајуће понашање у цијелој земљи код нашега народа стекло ти је лијепо име.

Твоја радња није се ограничила само на ово, него си ти и на књижевном пољу, као марљива пчела радио. — Свуда гдје си могао, прикупљао си, и преко разних српских листова јавности предавао си многе старине, које ће стручном историчару послужити, да у грађи народње историје стави ако и малени камичак твога марљивога труда.

Једнога од мојих предшественика један, а мене двапут по највишем валогу званично пратио си на пут у драгу и брацку нам Русију. Онамо у цркви и друштву код онамошњега богословско-дубоко образо-

ваног Свештенства, а тако и изван цркве у онамошњим и највећим круговима, и као Протодјакон, и као поносан Црногорац, вазда и у свакој прилици знао си се достојанствено представити.

Ти си више година био и учитељ основне школе, и данас на разним службама у земљи има виши број чиновника, који су били твоји ученици, а при томе ти си се вазда заузимао, да што већи број младића, из твоје старе отаџбине — Славне Зете — упутиш на науке, те си и у томе своме роду лијепе услуге учинио.

Као што је сваки земни мање или више подложен разнијема искушењима, од њих ни ти нијеси био поштеђен. Она су те на жалост често пута у твојему фамилијарном животу сријетала. Али ти, као вјерни служитељ олтара Господњег, и као добар Хришћанин знао си, да ти то све долази од неиспитаног промисла Божијега, да се боље испита вјера твоја. У свима тима искушењима ти си се хришћански и побожно предао светој вољи Божијој, и све си то примио као дар, који ти је ниспошиљао од всемогућега Творца небеснога.

Кад све ово узмем, што показује твоју тврду вјеру у Бога, и што освјетљава вјерну и поштену званичну службу, то без свакога преувеличавања могу казати, да си ти, твојијем Богом данијем ти талентом по св. Евангелској науци и други привриједио. Ти си овијем заслужио оно, што је Преблаг и Христос Спаситељ рекао једноме од својијех вјернијех и вриједнијех слуга: „Вниди в њ радостъ Господа твоего.“ (Мат. 24. 21.) Зато — пречасни Оче Протодјаконе — у души твојој буди задовољан, и свесрдно благодари Творца небеснога, који те је хранио и чувао, да доживиш данашње твоје славље, приликом кога света Црква и наш *Узвишени Владар* признају твоје врлине и заслуге.

Нек је слава Свевшњему Богу, који те је милостиво руководио, те си кроз 40. година на Његовоме св. олтару приносио молитве за срећу и напредак Господара и Земље Његове. Оваква милост Божија нека и у будуће остане на теби, како би још даље, до твоје најдубље старости могао служити Богу, Господару и отаџбини твојој.

Приликом данашње свечаности, а у знак мога искренога признања, за твоју ревностну службу, коју си вјерно и поштено пуних 40 година при овој Митрополији обављао, благосивљам те светом Иконом св. Николаја, твога крсног Светитеља, која нека ти, поред молитве пред њом, служи и као видљиви знак мога Архиепископског благослова и моје истините љубави и наклоности к теби.

На тако дирљивој бесједи Високопреосвећеног Митрополита слављеник веома тронут изговорио је следеће ријечи: „*Ваше Високопреосвештенство Високодостојни Архиепископу! Срцем и душом тронут признањем и благовољењем Вашег Архиепископства, које*

ми на данашњи дан као **четрдесетогодишњем** *служитељу* св. олшара Господњега *указати благоволиште*, даје ми *душевну снагу*, да и у *будуће дане* мога *живота* пред овим св. олшаром Господњим — *будем приносио шопле молитве* за *драгоујени живот* мога **Узвишенога Господара Књаза Николу, Његов Вла- дајући Дом**, и за *плодошворни живот* **Вашега Високопреосве- штенства**“.

У знак *ревносне и примјерне црквене службе* од стране **Митрополије Црногорске** слављеника је обдарио **Високопреосвећени Митрополит** са једном дивном руском иконом св. оца **Николаја**, крсног имена *слављеникова*, а том приликом слављеник *поклонивши се* приступио је св. десници свога љубљенога **Архипастира**.

Послије свршетка литургије, на позив **Високопресвећенога Митрополита** присутно у цркви чиновништво и грађанство ишло је у **Митрополијски стан**, ђе је од стране **Митрополије** *разним пићем угошћено*, када су и *здравце подизате* у част слављеника.

Послије овога *угошћења* од стране **Високопреосвећенога Митрополита**, слављеник је *примао честитања* у своме стану, ђе га је *удостојио* *високе посјете* **Његова Свјетлост Књаз Мирко Петровић**, када је у име **Височанствених Родитеља** и Своје поздравио слављеника и предао му богату украшену икону св. оца **Николаја**, крсног имена *слављеникова*; елегантну велику фотографску слику свог **Узвишеног Родитеља**, на којој су најмилостивије написате ове ријечи: „*Вјерноме и пречасноме Оцу Прошотофакону г. Филмју Радичевићу — ревносноме слуги Светога Петра Цетињскога, приликом његове четрдесетогодишње усрдне службе Цркви и Престолу. Благонаклоний и захвалный Князь Николай — Цетиње, 16. Децембра 1899 године.*“

Њено **Височанство Књагиња Милена** такође је *благоизвољела* по *Својему драгоме сину*, **Књазу Мирку**, послати фотографску слику већег формата са потписом свога имена; а **Његово Височанство Престолонашљедник Књаз Данило** предао је *јубилару* и своју *визит-карту*.

Његово **Високопреосвештенство Г. Митрополит Митрофан** са овдашњим свештенством изволио је *посјетити* слављеника у његовом стану, а такође и *министар просвјете* г. **Војвода Симо Поповић**, *министар војни* г. **Војвода И. Пламенац**, г. **Војвода Шако Петровић**, *министар иностраних дјела* г. **Војвода Гавро Вуковић** и *министар финансије* г. **Н. Машановић**.

Послије ових чланови **Великог суда** са секретарима; **Надзорник основ. школа** са учитељима, професори **гимназије** и **Бого-**

словско-Учитељске Школе са управитељем; г. *Јанко Вуковић* и г. *Мишар Маршиновић* командири са официрима стојеће војске; Главни управитељ пошта и телеграфа г. *Ш. Поповић* са подручним чиновништвом; секретари свијех овдашњијех канцеларија и друго овдашње чиновништво и грађанство у већем броју посјеђавали су слављеника.

Послије подне слављеника су посјетили и ђаци овдашње Богословско-Учитељске Школе, по разредима, који су тај дан, ушљед овог јубилеја празновали, по дозволи Њег. Високопреосвештенства Госп. Митрополита Митрофана.

Дуго би било ређати све оне, који су слављеника у његовом стану поздрављали с јубилејем и изложити телеграфске честитке, које је слављеник тога дана из унутрашњости домовине и иностранства добио.

Овдје набрајам само ове:

Његово Високопреосвештенство Госп. Митрополит *Хаци-Сава Косановић*, међу првима поздрављачима, послао је телеграфску честитку ове садржине:

Улцињ. Госп. Протођакону *Филипу Радичевићу*

Цетиње.

Придружујем се прослави Ваше четрдесетогодишњице вјерне и похвалне службе православному олтару, нашем Витешкome Господару *Књазу Николи*, народу и књизи српској.

Дај Боже, да им и у наступајућем вијеку још толико година послужите, у кријенком здрављу и душевnome задовољству, дочекајући још доста најбољих срећа у дому и народу Господареву, кога патриотско срце обухвата и љуби све што се назива српством“.

Митрополит Савва.

Оцињ. Г. Протођакону *Филипу Радичевићу*

Цетиње.

Честитам четрдесетогодишњицу, којом сте показали млађем нараштају, како се служи Богу и Господару и желим да истом стазом још један јубилеј ославите. Пријатељски поздрављам!

Марко Пешровић.

Књаз Димитрије II. Голицин из Петрограда послао је честитку ове садржине:

Глубокочтимый Отець Протодіаконъ!

Сердечно привѣтствую Васъ съ сорокалѣтнимъ юбилеемъ вашей дѣятельности ознаменованой подвигами вѣрности престолу и ревности о благѣ

церкви и Отечества вашего Черногоріи, отъ всей души желая вамъ много и много лѣтъ еще пожить на поприщѣ церковнаго служенія.

Одновременно писалъ и Преосвященѣйшему Митрополиту Митрофану что я при освященіи Никшичкаго Собора, если мнѣ удастся, буду присутствовать.

3. Генваря 1900.

Душевно Вамъ преданный
Д: Голицинъ.

Москва. Протоѣякону Радичевичу

Ц е т и њ е.

Сердечно привѣтствую Вам сороколетни юбилей достохвалнаго Вашего служенія православној церкви и родины. Милостиваго Бога молю, да продлит Вашу жизнь на ползу церкви и отечеству.

Архиепископ неапольски Арсеније.

Бар. Пречасном Господину Протоѣякону Ф. Радичевичу

Ц е т и њ е.

Данашњу Вашу свечаност особитом чашћу и драгошћу поздрављам.

Милиновић арцибискуп.

Управник Министарства Правде Г. Др. Лујо Војиновић честитао је:

Високоштоваоном Господину Протоѣякону Филипу Радичевичу,

CRNOJEVIĆ

Ц е т и њ е.

Придружујем се од свега срца вашој јубиларној слави и желим да вас Бог уздржи још много година на корист црногорске отаџбине и свете православне цркве, којој сте тако вјерно и часно четрдесет година служили.

Дубровник, 28 Децембра 1899.

Ваш одани Лујо Војиновић,

Задар. Протоѣякону Филипу Радичевичу

Ц е т и њ е.

Срдечно Вам честитам четрдесетогодишњицу службе на олтару Богу и отаџбини. Живјели!

Архимандрит Доситеј.

Загреб. Јубилару Радичевичу

Ц е т и њ е.

Честитам. Бог Вас живио!

Змајован.

Сарајево. Радичевичу

Ц е т и њ е.

Сретна слава. Хиљаду поздрава из српске Босне, да ти срце косне!

Никола, Стоја Кашкиновић.

Честитка садржи:

Протођакону Радичевичу

Цетинје.

Поздрављаю доблестнаго сына славнаго народа черногорскога горячо желяу, многолѣтно и славно послужитъ церкви, престолу и родини.

Андрей Дросси.

Ријека. Г. Протођакону Радичевичу

Цетинје.

Поред свијех жалости, које су те задесиле, радујем се, што нијеси клонуо духом. Хвала милостивом Богу, који ти је дао снаге, те данас славиш четрдесетогодишњицу поштеног ти службовања. Братски честитам, желећи да поживиш дуго у таквој снази и издржљивости. Поздравља твој брат

Илија.

Подгорица. Пречасном Протођакону Радичевичу

Цетинје.

Одвѣћ жалим, што ме је изненадна слабост спријечила, те не могу бити лични учасник твоје данашње четрдесетогодишње прославе. Али опет и срцем и душом учествујем у прослави, топло се молећи свемоћном Творцу, да те још дуги низ година поживи, те да примјерно и на понос рода свог послужиш до најдубље старости, на корист св. цркве, Господара и домовине.

Са поздравом твој брат

Подкомандир Томо Радичевић.

Подгорица. Г. Протођакону Ф Радичевичу

Цетинје.

Из дубине душе честитам Вам четрдесетогодишње славље, са жељом да Вас Бог поживи још дуго у части, коју до данас стекосте.

Андрија Гвоздемовић.

Вир. Господину Протођакону Радичевичу

Цетинје.

Данашњу четрдесетогодишњицу Вашег службовања на Божијем олтару честитам Вам. — Да још дуго година вјерно послужите. Живјели. Искрено поздравља ваш

Ђоко Мирановић.

Никшић. Протођакону Радичевичу

Цетинје.

Примите моја срдачна честитања, приликом данашњег ви четрдесетогодишњег славља.

Нико Маршиновић, свештеник.

Подгорица. Пречасном Г. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Примите моје скромно честитање Вашег славља. Дај Боже, да још дуго послужите цркви и просвјети, одликујући се као и до сада неуморним радом и чврстим карактером.

Поштовалац *Нешо Штамић.*

Подгорица. Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Жао ми је што ми није могуће лично саучествовати у вашем слављу, као син онога, којему ништа не би спријечило доћи, да заједно с Вама осјећа задовољство славља, које сте срећно дочекали. Али он данас под земљом почива, а ја његов син са свег срца кличем: Срећна слава! Да Бог даде, да још дуго послужите на корист Господару и отаџбини као и до данас. То Вам жели Вам одани

Поп *Војин Поповић.*

Никшић. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Честитам Вам четрдесетогодишњицу примјерне службе цркви, Господару и Отаџбини, са жељом, да још дуго поживите! —

Поп *Ш. Маршиновић.*

Бар. Пречасном Господину Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Служио си ревносно и истрајно пуних 40 година: цркви, народу и просвјети. За то нек нам те Свевишњи уздржи још за дуго, здрава и чила на радост и дику отачаства.

М. Јововић.

Бар. Катедрал. Протођакону Преч. Оцу Филипу Радичевићу

Ц е т и њ е.

Дозволите ми, да Вам данашњи празник, празник Вашег неуморног рада у корист цркве и народа срдечно честитам. Дај Боже да Вам честитамо и други још виши јубилејум, али оваки ријетки су и у великијех народа; јер није шала послужити олтару Господњем 40 година. Живио нам дуго и много!

Ваш одани Поп *Васо Вуковић.*

Оцињ. Високопреч. Оцу Протођакону Г. Филипу Радичевићу.

Ц е т и њ е.

Најсрдачније честитам четрдесетогодишњицу Ваше неуморне, истински, часне службе. Дај Боже, још за дуги низ година имали Вас здрава и храбра дјелатеља у винограду Господњем!...

С особитим поштовањем поп *Јован Вујановић.*

Вир. Г. Протођакону *Филипу Радичевићу* — *Цетиње.*

Приликом данашње четрдесетогодишњице Вашег службовања на Божијем олтару, честитам срдечно. Још дуго година вјерно и поштено служили!

Кап. *Милан Поповић.*

Подгорица. Пречасном Протођакону Г. Ф. *Радичевићу.* *Цетиње.*

Изволите примити и наша најсрдачнија честитања пригодом данашњег Вашег Славља.

Поповић и Рамадановић, секрет. окр. Суда.

Колашин, Г. Протођакону *Филипу Радичевићу,* *Цетиње.*

Четрдесетогодишњи твој заслужни рад на званичној дужности служиће потомству као узор сваког поштовања достојан. Од свег ти срца честитам данашњу прославу твог одличног рада. —

Твој искрени пријатељ *Петар Шкеровић.*

Оцињ. Високопреч. двор. Протођакону Г. *Филипу Радичевићу* *Цетиње.*

Са особитим осјећањима честитамо Вам заслужно достојни јубилеј четрдесетогодишњице. *С поштовањем* *Оцињски ушисели.*

Подгорица. Оцу Протођакону *Радичевићу* *Цетиње.*

Придружујем се данашњем Вашем слављу од свега срца, топло молећи Бога, да Вас још дуго уздржи у доброј снази, како би могли са познатом ревношћу још и даље истрајати у служби Олтару Господњем и свом Узвишеном Господару, чему би се Ваши пријатељи од свег срца радовали.

Официр *Саво Шестић.*

Подгорица. Г. Протођакону Ф. *Радичевићу* — *Цетиње.*

Ваш четрдесетогодишњи рад отворена је књига из које ће се потомство имати много чему научити. Ја Вам са особитим осјећањима честитам данашње славље и искрено желим да још дуго живите на дику домовине и Господару.

Захарија Гвозденовић.

Каменари. Пречасном *Филипу Радичевићу* *Цетиње.*

Дични Србине, примјерни свештениче, примите најискренију честитку с натоплијим жељама.

Славо Ђурковић, с породицом.

Колашин. Г. Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Твој неуморни рад на званичној столици, који си вршио примјерно, на задовољство погледа наше мисли заслужан је одличне похвале и поштовања. Од срца ти честитам данашњу прославу твог уваженог рада.

Твој искрени пријатељ *Милован Меденица.*

Оцињ. Протођакону Г. Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Честитамо четрдесетогодишњицу твоје — цркви и Господару вазда вјерне и поштене службе. Од срца ти желимо, да још дуго година послужиш цркви и Господару.

Твоји пријатељи: *Марко Драговић* и кап. *Крцун Војводић* чланови окруж. Суда

Бар. Високопречасном Г. Оцу Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Четрдесетогодишњица испуњена Вашом ревносном службом светој цркви Српству, Словенству и узајамности, пружа нам zgodни случај, да Вас из овог стародревног српског града, са сињег мора, поздравимо и кликнемо Вам из дубине душе: живи!

Владимир Томић, чл. окр. Суда
Адрија Рађеновић, секр. окр. Суда
Нико Дебеља.

Његуши. Г. Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Честитам славље Ваше четрдесетогодишње ревносне службе, са жељом да још дуго и дуго година послужите олтару наше свете православне цркве, Господару и отаџбини.

Управитељ царинарнице *Ђ. М. Гвозденовић.*

Подгорица Г. Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Пјевачко друштво „Бранко“ духовно учествује данас у Вашем јубилеју срдечно Вам честита са жељом да дочекате сљедећу педесетогодишњицу!

Предсједник друштва „Бранко“ *Стеван Лукачевић.*

Бар. Честитом свештенику Г. Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Приликом Вашег јубилеја примите и од мене један турски каранфио.

М. Карађузовић.

Колашин. Г. Протођакону *Ф. Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Искрено Вам честитам навршену четрдесетогодишњицу Вашег црквеног службовања. Дај, Боже, да и будуће дане Вашег живота срећно проведете на услугу Богу, Господару, народу и православној цркви.

Архимандрит Дожиф.

Никшић. Високопречасном Г. *Ф. Радичевићу*, протођакону и секретару Митрополије црногорске.

Ц е т и њ е,

Неуморном трудбенику у винограду Господњем, будном стражару на бранику јеванђељске науке, књижевнику и патриоти домовине наше од свег срца честитамо данашње славље примјернога Вашег четрдесетогодишњег свештеничког и књижевног рада, са топлом молитвом Богу, да Вас дуго и дуго поживи на понос црногорске цркве.

Духовенство острошког манастира:
Архимандрит *Петроније Рајчевић*,
јерођакон *Никодим Јанушевић*,
монах *Христифор Љелава* и
свештеник *Јован Дамјановић*.

Подгорица. Г. протођакону *Ф. Радичевићу*

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Ц е т и њ е.

Примите моје најердачније честитање поводом славе четрдесетогодишњице Вашег неуморног рада служећи свету православну цркву и просвјету. Нека би Вас промисао Божја укријепила у здрављу да и даље наставите Ваш корисни рад на похвалу и задовољство Господара и домовице.

С поштовањем бригадир *Јово Маршиновић*.

Котор. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Прославу четрдесетогодишњег ревносног рада на корист свете цркве и народа свесрдно честитамо.

Прото *Васиљевић*, протосингел *Мишроевић*,
протођакон *Милановић*, *Илија Рамадановић*,
Др. *Јово Стефановић*, *Пешар Рамадановић*,
Јово Кадија, прото *Бућин*.

Петроград. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Искрено Вам честитамо четрдесетогодишњи јубилеј, Ваше часне и корисне службе Господару и отаџбини. — Дај Боже, да прославите и осамдесету.

Табурно и Вукић.

Подгорица. Г. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Данашњи твој јубилеј радосно поздравља уз многобројне твоје пошто-ваоце и ова просвјетна установа, која, цијенећи заслуге, што си их стекао дугогодишњим радом на пољу цркве и просвјете, као врлом трудбенику и дичном сину миле нам Зеше, кличе: живио на многа љета!

Друштво Подгоричке Читалонице.

Оцињ Г. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Неуморни Ваш труд за дугих 40 година ревносне службе дубоко поштују сви Ваши познаници међу којима и ја у првим, желећи Вам од свега срца да још дуго поживите.

С. Пламенац.

Котор, Пречасном Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Четрдесетогодишњицу Вашег поштеог и успјешног рада на корист православне цркве и српског народа најсрдачније честита и жели Вам дуги живот и здравље.

Паштоватељ *Буро Вуковић.*

Подгорица. Г. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Срдачно придружујући се данашњем Вашем слављу желим Вам да дочекате и подесетогодишњицу Вашег часног и корисног рада.

Капетан *Ст. Раичковић.*

Подгорица. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Четрдесетогодишње многољествије, које ти провозгласи с крај Ђивота Св. Петра у славу Бога, а за здравље Господара и Његовог Дома и народа крунисано је потпунијем успјехом.

Нека ти Свевишњи продужи драгоцјени живот на још успјешнији рад и корист олтара, Престола и јуначке наше домовине на многаја љета!

Професор *Николић.*

Улцињ. Високопречасном Протођакону *Филипу Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Најсрдачније учествујем у твојој достојној четрдесетогодишњој слави. С поштовањем

Лука Буровић.

Бар. Пречасном Г. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Са највећим одушевљењем честитам Вам четрдесетогодишње славље.

Поп Саво Поповић.

Бар. Пречасном Г. Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Четрдесетогодишњицу Вашег неуморног рада посвећеног цркви и отаџбини уз остале Ваше пријатеље честита

Капетан Васиљ Дабановић.

Подгорица. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Срдечно честитајући четрдесетогодишњицу Вашег трудног и много корисног рада молимо Свемогућег да Вас уздржи још дуги низ година, е би радили на корист домовини и светој православној цркви. Кличемо јубилару: Срећна прослава!

Учитељи подгорички.

Његуши. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Придружујем се Вашем слављу. Дао Бог да у потпуном здрављу још дуго служите светом олтару на корист домовини и Господару!

Јован Машановић царински чиновник.

Колашин. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Свемогућем благодаримо за Ваш непорочни живот у четрдесетогодишњој служби и тешким приликама, што вас је сачувао крепка на углед свештенства на дику митрополије и цркве. И друго славље доживјели!

Јеромонах *Никифор*, свештеници
Милун Меденица и *Никола Симоновић*.

Вир. Г. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Духовно славим с Вама Ваш јубилеј.

Марко Лековић.

Подгорица. Г. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Слава ти четрдесетогодишњи трудбениче господњег олтара. Поздрав!

Стеван Лукачевић

Вир. Секретару Митрополија Г. Ф. *Радивићу*

Ц е т и њ е.

Желим, да Вам и шестдесетогодишњицу честитам.

Поп *Јован Лековић.*

Колашин. Протођакону Ф. *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Срећно славље јубилеја твога четрдесет љета рада света. Честитајући сад, молимо Бога да те живи на многаја љета.

Ибријски, Арсо Микић учитељ.

Д. Град. Г. Ф. *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Најсрдачније Вам честитам ревносно и неуморно четрдесетогодишње службовање. Нек Ви Свемогући још дуго и много поживи на корист свете православне цркве.

К. З. Јовићевић.

Никшић. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

Ви данас славите четрдесетогодишњицу Вашег неуморног рада. Слу-
жећи Богу и Олтнару Ви сте истински поштено и вјерно служили нашу
православну цркву одувирући се свакојакијем незгодама. С Вашим поште-
ним радом не само Ви и Ваши синови се могу и ја као Ваш земљак поди-
чити, а с Вама се дичи и цијела Зета, милај Ваш зајачај, за коју Ви као
прави син осјећате. Дакле, молим Свемогућег да и даље продужите Ваш
поштени и племенити рад на част и славу православне цркве и нашег
доброг и узоритог Господара!

Ваш одани *Илија Злашичанин.*

Бар. Г. Протођакону и секретару Митрополије *Филипу*
Радичевићу

Ц е т и њ е.

Од свега срца честитам Ваш данашњи јубилеј — четрдесетогодишњицу
службе на корист православне цркве и отачаства. Свевишњи нека благо-
слови Ваше дјеловање и опаше Вас снагом, како би устрајном и чврстом
вољом још многољетно трудили се и свестране се одавали Вашим тешким
дужностима.

О. Методије Радич, парох.

Подгорица. Г. Протођакону *Радичевићу*

Ц е т и њ е.

У данашњем светском вртлогу истрајати непорочан, а још служити
св. цркви пуних 40 година — на нашу жалост — то је ријеткост. С тога
примите моје скромно: Да Бог да дочекали да славите шесету годину!...

Никола Србијанац.

Подгорица. Пречасном Протођакону Г. Филипу Радичевићу

Ц е т и њ е.

Међу најискреније пријатеље и добротворе Ваше примите и израз ове урдне моје честитке! Молим Бога да Слављеника он поживи до најдубље старости!

Јован Љумовић.

Подгорица. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

И и ако не могох данас бити тамо, да будем учасница твоје четрдесетогодишње прославе, хитам да као благодарна ти кћи душевно учествујем у слављу и урдно молећи премилостивога Творца, да нам те он још дуго уздржи и укријепи, те да будемо у стању прославити и осамдесетогодишњицу служења ти, на корист свете цркве, узвишеног Господара и домовине, а на понос и утјеху рода свог.

Са повдрвом љубећи ти руку, благодарна ти кћер.

Драгиња.

Никшић. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Приликом прославе Вашег бриједног и поштеног четрдесетогодишњег рада, молим примите и моју честитку. Молим Свемогућег да још дуго година поживите као часни и бриједни досадање тежње, нашег узвишеног Господара и његовог јуначког народа!

Одани Вам Душан Маршиновић.

Д-Град. Пречасном Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

Примите моје најсрдачније честитање данашњег Ви славља Вашег ревносоог и честитог четрдесетогодишњег рада. Бог Вам дао снаге да можете родољубивим и племенитим срцем још дуго служити на корист наше цркве.

Надзиратељ Срдан Поповић.

Казањ. (Русија) Радичевићу

Ц е т и њ е.

Привет јубилару.

Горшалов.

Котор. Вископречасном Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Најсрдачније честитам прославу службе Ваше увијек вршене у корист цркве православне и народа српског.

Петар Лаковић.

Никшић. Протођакону Ф. Радичевићу

Ц е т и њ е.

И ми — твоји сестричићи духовно се придружујемо данашњем ти слављу не умијући изразити све оно што ти са нашијем родитељима желимо. Молимо Бога да те дуго поживи.

Браќа Маркуши са родитељима.

Подгорица. Г. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Срдчно Вас поздрављам на дан извршења четрдесетогодишњег Вашег примјерног служења св. Олтару и домовини. Молим Бога, да умножи Вама љета на корист цркве и отаџбине!

Јеромонах Симеон Поповић.

Вир. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Приликом четрдесетогодишњице твога службовања на олтару Божијем придружујем се и ја драги брате, твој слављу. Молим Свемогућег, да ти удијели снаге и крјепости и да ти продужи драгоцјени живот и ако жалостан — у породичном смислу трагичан!...

Твој брат Јован Радичевић.

Вир. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Твој четрдесетогодишњи јубилеј и ја, драги стрико, најсрдчније честитам, молећи Бога, да Вас још дуго поживи на општу корист, а нама и нашој Зети на понос и дику.

Твој синовац Ристо Радичевић.

Подгорица. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Честитам Вам прославу четрдесетогодишње службе у винограду Господњем и на пољу српске књиге. Молим Свемогућег, да још дуго година поживите у моћи, да као и до сада можете служити на пољу разновреног Ви рада, а нама овамо на понос!

Свештеник Штиро Радичевић.

Рисан. Протођакону Радичевићу

Ц е т и њ е.

Честитам четрдесетогодишњу постојану службу са жељом да прославите и педесетогодишњицу.

Микивић

Подгорица. Пречасном Протођакону Г. Филипу Радичевићу
Ц е т и њ е.

У данашњем четрдесетогодишњем Вашем слављу духовно најсрдачније учествујемо, молећи Бога да Ве још дуго поживи, те да и од данас до најдубље Ви старости примјерно послужите Св. Олтару, Узвишеном Господару, домовини Црној Гори и вазда Ви драгом завичају Зети. — Хиљадиле нам се такви Зећани!...

Најискренији пријатељи: Поповићи из зетског села Љешкопоља.

П И С М Е Н Е Ч Е С Т И Т К Е.

Котор, 16 децембра 1899.

Поштовани Пријатељу!

Приликом твоје четрдесетогодишње прославе, коју си са највишом похвалом заслужио вјерно служећи свога Узвишеног Господара, своје отацтво, српску цркву и српску књигу — прими и моје најсрдачније честитање!

Колико радости, толико и жалости претрпио си у низу ове 40 година; али опет као јунак, као челик карактер, све си са побожношћу претрпио, и у раду са највећом постојаношћу ишао си увијек напријед, те си поред осталог овјековјечно своје име и у колу српских књижевника.

Свемогући Бог нека те поживи још за дуги низ година на дику и понос твога милог ти рода! Ово су искрене жеље твог пријатеља и поштоваоца

Петра Рамадановића.

Загреб, 12 децембра 1899 год.

Часни оче и поштовани Господине!

Нека Вам је сретно и честито четрдесето лјето Ваше узорите службе: Богу народу и књизи српској. Трудно стечено признање и поштовање, које Вам одаје род Вам српски, нека Вам буде утјеха у патњи и подстакне у даљем раду у славу Бога и српског имена.

Нека Вас свемогући још дуго поживи на корист Српства а на радост Ваших пријатеља и Вашег искреног поштоваоца

Симе Лукиног Лазика.

Котор, 10 децембра 1899 год.

Пречасни и предраги мој Отче Протођаконе!

Чух да ћете сјутра прославити четрдесетогодишњицу Ваше црквене службе, те Вам ево овим путем из дубине душе и искреног срца честитам ту ријетку славу с топлом жељом да још много година будете у моћи и најбољем здрављу, те да можете црквене службе извршивати и милост Божију примати.

Поздравља и поштује Ваш покорни

Илија Рамадановић.

Москва, 9. дек. 1899 г.

Высокоуважаемый *Филипп Несторович!*

Сожалѣю что не могу лично поздравить Васъ съ исполненнымъ сороколѣтнемъ Вашей многосторонней и многопользой дѣятельности и и усердно прошу Васъ принять мое привѣтствіе. Не мнѣ мало свѣдущему дѣлать оцѣнку Вашихъ заслугъ передъ родиной и славянствомъ — это сдѣлаютъ другіе больше меня свѣдущіе и авторитетнѣе. Я прошу Васъ принять отъ меня самое искреннее, сердечное пожеланіе, чтобы здоровье и силы позволили Вамъ еще долго, долго поработать на благо Вашей славной родинѣ и на Ваше личное благо.

Глубокоуважающій и искренній *М. Варавва.*

Загреб, 12. децем. 1899. г.

Многопоштовани Господине и премили Куме!

Са синовљим осјећањима и жељама честитам Вам — добром и драгом а и увцијеленом духовном родителю — четрдесетогодишњицу Ваше службе. Изјављујем Вам најискреније жеље: да чили и здрави прославите и осамдесетогодишњицу на понос православне цркве и српске књиге!

Са најдубљим поштовањем остајем просећи благослов и љубећи Вам руку
Ваш *Ст. Л. Лопчић*, правник.

Златни Праг, 13. дец. 1899. г.

Пречасни Господине!

Врло се добро сјећамо ја и моја супруга Ваше предусретљивости и духовно-очинског старања према нама док бијасмо на Цетињу. Ви сте ми остали у живој успомени, свега се сјећам и то је сјећање обучено најљепшом пријатношћу.

Ал ја нијесам у опширности знао Ваш досадањи живот, рад и труд за добро отаџбине и њеног витешког Господара и прејасног Му Дома, за добро православне цркве српског народа и његове књиге — за све то нијесам знао до синоћ, кад прочитих у књижевном загребачком листу „*Vijesti*“ Вашу биографију. — Читајући оне редове проплакао сам од милине, а кад сам завршио са пуно узбуђења рекао сам: „То је човјек, човјек каквог ваљда само српски народ дати може: племенит, узвишен!“ Спојило се оно што сам о Вама до сад знао с оним о чему нијесам знао, те сам тако добио праву слику Вашу — слику идеалног Србина.

Ми Вам од срца честитамо јубилеј и молимо Свевишњег да Вам подужи драгоцијени живот на корист свега оног, што је корисно племенито и узвишено!

Ваш одани *Никола Симић* са женом *Зорком.*

Москва, 11. децембра 1899. г.

Многопоштовани Господине!

Свердно поздрављам Вас и честитам Вам четрдесетогодишњицу Вашег неуморног рада у корист цркве, отаџбине и српске књиге. — Нек Вас Бог поживи дуго и много на општу корист а на задовољство многих, а међу њима и покорног Вам

Лована Л. Зеца.

Цетиње, 16 децембра 1899.

Високопречасни Оче Протођаконе!

Болаан — преболаан не могу доћи да Вам лично честитам данашње славље, те то ево посредно чиним.

Срећно дакле! — нек добри Бог даде да будете у моћи још дуго — као и до сада — служити: цркви, домовини и Господару!

Срцем и душом одани Вам

Стеван М. Пејовић,

митрополијски ђакон

Подгорица, 17. децембра 1899. г.

Пречасни Оче Протођаконе!

На дан Вашег славља бавио сам се званичним послом ван Подгорице, ђе ми је била одузета могућност да Вам се јавим — што овај пут накнадно чиним сажалевајући случај што је морало тако бити.

Примите дакле моје најсрдачније честитање на часном и неуморном четрдесетогодишњем раду и заслужном прослављању истог. Црква, књига и просвјета похвалиће се с Вама а нама сте похвала и дика као наше горе лист.

Дај Боже, да још дуго поживите и дочекате што Вам родољубиво срце жуди.

Ваш пријатељ и поштоваоц

Капетан Крсто Лаиновић.

Цетиње, 16. децембра 1899. г.

Пречасни Оче Протођаконе!

Честитам Вам од свег срца Вашу славу *четрдесетогодишњицу*, која ће оставити лијепу успомену о Вашем честитом раду. Примите мој срдачни поздрав и успомену на данашњи дан (слику руског цара, царице и њихове дјецe у кабинет-формату).

С поштовањем *С. П. Мериваго,*

началница института.

Добрско Село, 16. децембра 1899. г.

Пречасни Господине Протођаконе!

Слабост ми не допушта, да Вам могу лично честитати четрдесетогодишњицу Ваше ревносне службе, те то овијем чиним. Честитам Вам славље од свег срца са искреном жељом, да Вас Бог још дуго поживи на корнет матере цркве, домовине и Господара, којима и до сада вјерно и одано служисте.

С поштовањем Ваш пријатељ

Душо Н. Крушка,

барјактар баталеона.

Цетиње. 16. децембра 1899. године.

Протођакону *Филипу Радичевићу!*

Искрено честитам Вам четрдесетогодишњицу Ваше трудне а за наш народ многокорисне службе.

Јован Лазовић,

Члан Књаж. Црног. Великог Суда

Цетиње, 16 децембра 1899. год.

Пречасноме Оцу Протођакону *Филипу Радичевићу!*

Молим примите моје свесрдно честитање *четрдесетогодишњице* Вашег трудбеничког и патриотског рада, желећи вам дуги живот за истрајност ваше службе на корист цркве, престола и домовине.

С поштовањем ваш *Петар Т. Перовић,*

Управитељ Двора Њ. В. Књаза Нашљедника.

Казань, Русија, 12. децембра 1899. г.

Глубокоуважаемый Отецъ Протоіакомъ!

Съ душевною радостію спѣшу принести вамъ мое сердечное поздравленіе о предстоящемъ вашемъ юбилеѣ. Дай вамъ Господи еще много много лѣтъ молиться за насъ грѣшныхъ предъ престоломъ Всевишняго, и многоплодно дѣйствовать на пользу дорогой намъ Черногоріи и Славянству!

Ваши патриотическія и общественныя стремленія и труды всегда были и будутъ образцомъ для юныхъ дѣятелей съ благодарностію воспоминающихъ заслуги своихъ предковъ и учителей. Дай Вамъ Богъ долгоденствія, силъ и счастья, долго еще служить на пользу святой православной церкви, доблестному Государю Князю Николаю, и отечеству.

Съ глубочайшимъ почтеніемъ и преданностію имѣю честь быти

Вашего преподобія покорнѣйшій слуга

Александръ И. Александровъ,

Ординар. Профессоръ Императорскаго Казаньскаго
Университета.

Осим овијех депеша, слављеник је добио велики број честитака брзојавних и писмених из унутрашњости, које овдје по простору листа не можемо приопћити.

Са овијем се свршава ова врло значајна прослава, која остаје у историји цркве црногорске за један угледни примјер нашега свештенства, како треба са истрајношћу и самопрегоријевањем служити свету Матер Цркву, Узвишени Престол и драгу нашу домовину.

Учесник прославе.

О ВАЖНОСТИ ВАСПИТНЕ ШКОЛЕ И ЊЕНИХ ТРУДБЕНИКА.

(Говорено у цетињској основној школи о св. Сави 1900. год.)

Ваше Високопросвештенство!
Ваша Свјетлости Узвишени Њажеви!
Поштована Господо!

Видећи Вас данас у овом дому усхићен сам; као жрац у овом светом храму радујем се пажњи, коју му поклањате и поносим се њоме; душа ми је испуњена благодарношћу према Вама, коју заслужујете маром за овај расадник народне просвјете и биће ми велико задовољство, ако бар у неколико оправдам повјерење мојих другова, који ме изабраше, да данас пред Вама говорим.

Сјајни Скупе! Широм цијелог Српства српска школа слави данас свог Основаоца; хиљадама Српчаци поју данас химну божјем Угоднику и српском Просвјетитељу, а хиљадама катедри посједнуте су у овом тренутку српским наставницима, из чијих се уста чује похвала и величање богоугодног и патриотског рада великог *Немањки* *Св. Саве*. Мене пак, маленог и незнатног, паде у дио, да са ове катедре *двјесту* наше поносне Отаџбине проговорим нешто, што ће хармонирати данашњем слављу! Када ми је то досуђено, дуго сам се премисљао о чему да говорим . . . Да ли о Св. Сави као духовнику и божијем угоднику; да ли о његовом књижевном раду или другом чему; што би се односило на њега као на личност? . . . Ал' прије свега ја нијесем теолог, а литература и историја нијесу пак специјална поља мог рада, те о поменутих темама не бих могао исцрпно говорити — у осталом учесници овог сјајног скупа о томе су и до сада доста слушали. Узевши све то у обзир, а при том сам будући школски радник — васпитач, нађох за сходно, да Вам данас говорим о важности једне од најзначајнијих Савиних установа — о важности школе, и то оне школе, *која васпитава*, а уз то проговорићу и о важности оних, који раде у васпитној школи — *који васпитавају* и, када будем о свему томе говорио посредно ћу величати дирек српске просвјете — *Светишело*, ради чијег се помена данас овђе окуписмо.

Благо — срећа једног народа поглавито се састоји у његовој радној снази, у његовој активности. Рапшћењем своје активности расте један народ, а опадањем обе опада, док и не пропадне као народ. Зато напредовање народне радне снаге јесте најбољи тумач, да и дотични народ напредује, али само онда, кад то напредовање радне му снаге иде у два правца: у правцу *материјалном* и правцу *идеалном*. Материјална народна радна снага огледа се у тежњи народа *ка материјалним добрима*, а идеална: у народној *моралности и религиозности* — у главном, а при том још и у *учености и умјешности*, с којима се управо ова два правца народне радне снаге додирују, те образују круг моћи народне.

Јачање народне активности у правцу материјалном јесте предмет *економије*, а у правцу идеалном предмет *педагогике* у широком смислу тијех ријечи.

Бадава се тврдило и тврди, да економне прилике стварају све у човјечанству, јер је јасно за сваког, ко хоће да схвати друштво људско и његову повјесницу, да култура — ма и најјача била у једном народу — не може га усрећити у правом смислу среће, ако тај народ није облагорођен — цивилизован. Култура и цивилизација, истина, имају чврстих међусобних веза, али не може бити говора о каквој апсолутној зависности друге од прве. Скуп свијех материјалнијех добара једног народа, једне државе, може бити камен спотицања, ако тај народ у држави нема облик једне моралне заједнице — *ако му обичаји и права нијесу на моралној основици; религијска чувства пробуђена правилно; друштвени ред и поредак не одговара етичким начелима*. Уопште: народ је залуду богат, ако није на моралној висини, јер моралан живот појединца и гомиле, јесте оно, што се на свијету сматра као *највеће добро*, и то добро условљава друга добра, па и материјална; цивилизација — ма да се помаже културним тековинама — ствара земљиште за културу и њен развитак у правилном и за људство корисном облику. Према томе чини се: да цивилизација јесте једини знак за напредак друштва, јер ако је ње, друго се све по себи разумије.

Основ цивилизацији јесте у васпитању сваке врсте, те према томе и према ономе, што малочас о цивилизацији рекох, јасно је: какву важност за живот људски има *педагогика* или *наука о васпитању*. Вријеме је пак данас такво, да је школско васпитање на врхунцу међу осталим облицима васпитања, јер је то по плану уређен рад *етички* оправдан, а *психолошки*

објашњен, а израђују га — по правилу — радници специјално за то спремни, а уз то прожмати искреном љубављу према свом народу и његовом подмлатку.

Из овога се види, какву важност има васпитна школа за народ и државу.

Име: *васпитна школа* — често се неправилно схваћа, па је нужно да овдје напоменем, да се васпитном школом с правом назива свака она школа, за коју се може рећи да јој није циљ, да да неку стручну спрему, већ својом наставом даје такозвано *опште знање* и преко њега васпитава своје ученике. — Дакле, која школа није стручна, она је васпитна, а најпретежнија је од свијех васпитних школâ, *школа основна* из тог узрока, што њу похађа цјелокупни народни подмладак и то у оно доба свога развића, када је васпитање најмогућније.

Велика је и превелика важност основне школе — наравно ако је она у правом смислу *васпитна*, а не само по имену. Остале васпитне школе пак могу у васпитном погледу радити — искључиво на основици, коју је основна школа поставила. Нијесу шала ријечи чувеног руског педагога *Ушинског*, кад вели: „*Дошло је вријеме, кад су земљи од свега прече добро уређене школе и добро спремни учитељи.* — И заиста, васпитна школа уопште јесте оно средство помоћу којег ће се постићи, да људи буду оно, за што их је Бог створио. Васпитна ће школа помоћи, да се има: добра кућа, добра општина, *Отаџбини и Господару добре синове, а цркви вјерне и истинске поклонике.* — У једној великој и напредној јевропској држави одавно се води строгога рачуна о школском васпитању, нарочито о васпитању и васпитачима у основној школи, па сваки син те земље са поносом признаје, да су њихови учитељи њихову отаџбину великом учинили; друга пак држава — некада моћна — данас најмање води рачуна о школи и учитељству, па се та земља ето приближује својој пропасти!

Без васпитања нема напредног облика људског удружења — нема праве државе; без васпитања нема среће у човјечанству; без уређене пак васпитне школе нема истинског васпитања.

Можда ће се неко од Вас зачудити мом излагању и упитати: од куд школи, од куд учитељу таква моћ, да се то сматра као нека сила, која условљава напредак људи у опште?

Ја се не бих таквом питању зачудио, јер ми не би било ново. Не једном ми је дошао родитељ мог ученика, да ме охрабри са ријечима: „Удри моје дијете;“ други опет вели: „Дадох дијете, да што научи, е да би лакше живјело.“ Ја се не могу

нажалити, што се мој посао тако схваћа. Један ме начинио жандармом и утура ми прут у руку, да кињим његово дијете, његову узданицу живота; други опет хоће, да му дијете научим: читати, писати и рачунати. — И једно и друго схватање школе јесте традиционално, те и не мислим овдје ником прџбацивати, само тврдим, да је такво схватање једна мизерија према идеалној сврси васпитне школе. Васпитна школа није мучилиште, нити је васпитач мучитељ, већ је школа рај, а учитељ благодетно биће, које у тај рај прима дјецу — малене анђеле, да им припомогне, те да своју анђеоску природу задрже и кад велики постану; васпитна школа није опет мјесто, гдје се тежи за некијем знањем, које би било њен циљ једини и искључиви, јер то знање без нечега другог може бити од много више штете, но од користи. Онај, који умије писати, ако није облагорођен, може то знање на зло употребити, може у злој намјери потписати туђе име или на туђ рачун послати неком какво компромитујуће писмо; а није опет риједак случај, да добар рачунџија учини какву повећу рачунску подвалу. У осталом неко научи читати и писати и у доцније доба живота — па често и за козама, али он се није тијем васпитао. Каква би онда била важност школе, која би само давала писменост?

Истина и васпитна школа казни, али та казна није тиранска и нечовјечна, која би понизила биће човјека, јер је школи циљ, да човјека уздигне. Васпитна школа казни као мајка са материнском њежношћу и добротом. Учитељ прима у своју школу дјецу од разних родитеља по положају и моралу, дјецу са навикама добрим и рђавим; прима често и такву дјецу, коју су кућа и сокак већ упутили моралном кварежу. Душа те дјеце од како су се она родила хранила се и расла је као и њихово тијело, и каква је тој души храна била таква ће и она бити. Често још у рано доба добије она у се духовно блато и то школа мора чистити. Учитељ као добар љекар разгледа шта све има у души малишана, којег је он тек први пут у своје руке добио, и пошто упозна махне лијечи их. — То је лијечење истина тешко, али учитељ има спреме за то, а има и воље, јер ако је прави васпитач, он живи за своје васпитанике, он их искрено љуби, љуби их као они, који су их родили или још боље — умјесније, јер није слијеп код њихових махни, као што су то често родитељи — учитељева је љубав правична.

Учитељ умјесним васпитним вођењем још не да да у младу душу имају приступа појмови о злу, особито пропраћени са

осјећањем пријатности, а који би се могли примити у школском животу.

Али дјечија душа потребује хране, да би расла и напредовала, и васпитна јој школа даје хране. Знање, које васпитна школа даје и за које рекосмо, да није њен главни циљ, јесте у рукама спремна и одушевљена учитеља моћно средство, да облагороди срца и душе својих ученика, да створи од њих *моралне карактере*, што и јесте циљ васпитања у опште. Знање, које се у школи добија може доцније и излапити, али његово моћно утицање у zgodним приликама остаје. Васпитна школа преко своје наставе учи васпитанике: *да буду унутрашње слободни; да имају јаку вољу; да љубе Бога, Отаџбину и Господара — да су добри сваком; да љубе правду и правичност, па да се и залажу за њих.* Једном ријечи васпитна се школа труди, да у душу младежи учврсти све моралне идеје. Али, школа то не постизава бојем, нити пак празним моралисањем, већ све то чини преко наставе, која се у њој предаје. — Учитељ у настави посредује, те дружи дјецу са Богом и с личностима, које су хиљадама година раније живјеле. Школска настава занесе дјецу природом, коју она проучавају и кроз њу виде Бога — творца њена и посредно његову доброту према нама. Христос ће проговорити дјецу Срба кад њихова васпитача, и она ће познати божанску доброту његову, његова човјечанска смрт за правду и истину даће одјека у младим срцима, и васпитаници ће постати Хришћани не само по имену већ *духом и истином.* Учитељ, као човјек спреман, узеће младе душе и одијети их у далеке регионе, те их здружити са оним људима, чији је прах предавно вјетар однио, и ученици ће духовно разгледати добре и зле односе воља тих историјских личности. Учитељ ће у народној цјесми здружити своје ученике са Обилићем, чија ће им се одлучност и чврстина карактера допасти, и они ће се заједно с Милошем гнушати Вука; здружиће их са Краљевићем Марком и мајком му Јевросимом, и мали ће Српчићи духовно љубити руку старе краљице, кад се у њиховој души буде чуо ехо Јевросиминих ријечи: „Ни по бабу ни по стричевима већ по правди Бога истинога“ — јер ће им се то јако допасти, па ако им се та идеја у душу усели руководиће их у будућем им животу. Један је српски учитељ рекао, да Србин више љубљаше Право Краљевића Марка и мајке му Јевросиме но сва римска Права — и зар није тако? —

Мртва књига представљаће дјецу на пр. идеалну историску личност *Владикау Данила* — *Његуша* као неког обич-

ног владике, који је могао ма гдје живјети, а не на исто-ријском Цетињу. Али прави васпитач у правој васпитној школи у стању је помоћу предавања о оваквим личностима код ученика у истини усадити све моралне идеје, које и бјеху код карактерног Родоначалника наше јуначке и родољубиве Династије. — Дивно је то духовним очима гледати, кад оно Данило на позив Зећана креће у Зету, имајући унутрашњу слободу и јаку вољу поткријепљену патриотским и религијским осјећањима, па се не обазире на све опасности, које му пријете. Млади ће му Српчићн одобрити такав поступак, и ако тај моменат у настави наставник изведе како треба, дјеца ће бити занешена, настава ће пријећи у сферу осјећања, те ће и та дјеца на духовним крилима одлећети с Владиком тамо браћи, која су још под туђијем игом. Пријевара, коју невјерници у Зети учинише бољеће дјецу, а при том ће се гнущати оних, који је учинише. А када малишани са духовним очима виде Данила, да носи колац и конопац, она ће га жалити и у срцу плакати за њим, а уз то ће се радовати чврстини његова карактера, који не попушта ни онда, када се смрт пред самим очима види, и та ће дјеца зажељети да и она имају тако чврст карактер као личност с којом смо их у идеји здружили. Када оно Промисао преко патриотизма Зећана и Црногораца пружа руку великом паћенику; када Владиком откуп вади из канџи злотвора, душа ће се ученика, који слушају предавање, грехотом насмијати, њихова цјелокупна битност пливаће у неком миљу, што је све тако свршено. — Праведна освета на Бадњу Вече годиће дјеци, јер је ту освету, по повратку Данилову из Зете, од њега захтијевала *идеја правичности*, па ако се и одбаци политички разлог за овакав поступак.

Када се буде оваким и сличним лекцијама подуже и систематски радило, долази се до онога што се васпитном школом хоће; долази се до тога, да се помоћу односа вољних представљеним са наставом у разним облицима доводи васпитаник до извјесног моралног мјерила (критеријум), које ће му бити звијезда водиља у будућем животу. — Ако у школи, којој је циљ васпитање, настава није у моћи, да учини поменути уплив на васпитанике, онда таква школа промаша циљ и није достојна даљег опстанка — неопходна је потреба затворити је, јер доноси често огромне штете стварајући умни пролетаријат, који добије писменост и тим прилике, да се овдје-ондје протури и изгуби ону оригиналност, која је увијек спојена са извјесним степеном морала. Карактер недоваспитаних обично представља

чун без веслара, који иде куд га вјетар носи. Тешко друштву од таквих чланова; они се ропском сервилношћу према појединцима и гадним подлачењем понижавају испод скота, само да до свог циља дођу... Па и висока образованост без карактерности јесте нешто од чега друштво људство има великих зала, те нам филозоф Доситије Обрадовић лиј по и каже кад вели: „Полезније је бити благополучан но високоучен.“ — Човјека не треба никада цијенити ни по знању ни по другом чему већ *по доброј вољи*, и та добра воља — *чврста морална воља*, јесте мета, којој васпитна школа греде — *и то њену важност диже до степена светлости.*

Износећи важност васпитне школе у главном сам изнио и важност њених радника — *учитеља у ширем смислу*, јер је с правом речено, *да је учитељ душа школе.* Ако учитељ одговара свом позиву по спреми и заузимљивости, онда се тек можемо надати срећи, коју од школе очекујемо. Прави васпитач младежи јесте до смрти живи извор духовне свјетлости, којом треба да даде живота васпитној настави. Уз педагошки такт — добивен теоријом и праксом — и дубоко познавање дјечије душе наставник васпитне школе има код себе тријелвности, а при том је патриотичан и хуман. *То је тај човјек, који не само проповиједа срећу друштва, већ и своју снагу, свој живот жртвује за ту срећу...* Па зар није то колико за друштво значајан толико и тежак посао? Вјерујете ли Ви у тај значај и те тешкоћу?.... Заиста значајан и тежак — претежак посао, али често тај значај и та тешкоћа *нијесу од многих признати!!...* Сви Ви повјеравате свој пород учитељу; стављате му на расположење своје највеће благо, свој живот — па треба и да повјерујете, да је учитељ *со народна*, која га преко васпитања чини укуским; његов је посао деликатан и та деликатност треба да буде призната како у колиби сиромаша, тако и у палати великодостојника и богаташа. Не заборавите учитеља, да и он вас не заборави! Сјетите се, да се он бори са манама Ваше дјеце, које су мане од куће донијела; он залаже своје здравље, да којег малишана отргне од моралне пропасти и да у његову душу мјесто духовног корова посади питому биљчицу: *савјесност — морал.*

Појмимо важност васпитача наше дјеце; појмимо и не заборављајмо се према њима; нек им положај у нашој средини буде такав, како се они никада не би покајали, што су на своја леђа узели тешки наставнички крст, јер то би кајање било од огромног утицаја на њихов значајан посао; од таквог

кајања биће штета како појединцима тако и нашој општој ствари. Школски радници не смију бити у таквој околности, да би њоме били спријечени идејалисати о свом великом и значајном послу, јер чувени философ *Канти* вели: „Учитель без идеала пуки је надничар.“ — Не дај, Боже, да нам икада буду такви учитељи! Онда се не би на нашу школу осмехнуо њен оснивалац Св. Сава, нити је препоручио Свевишњем пред чијим лицем стоји!...

Не заборављајмо дакле водити рачуна о важности наше васпитне школе и њених трудбеника! Сљедујмо у љубави према њима *Ономе*, који се с правом може назвати оснивачем црногорске школе и који дневно-ноћно мисли о њеном напретку!.. А у овој прилици, са овог светог мјеста пошљимо усрдну молитву Св. Сави, да заштити нашу школу и њеног највећег земног Заштитника — нашег *Узвишеног Господара!* Да живи наш *Витешки Владар Никола I!*....

Саво II. Вулетић, учитељ.

 NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 ЦРКВЕ У ЉУБОМИРУ
 CRNE GORE BUDVA
 Приопћио Леон. Никодић, јеромонах.

I.

Црква св. Јоакима и Ане у Врхпољу.

Од главне цесте с Москва, — западном страном — преко села Бариловића, за један сахат лагана хода ето те у прво љубомирско село Врхпоље. На центруму села налази се црква храм св. Јоакима и Ане. Црква је сазидана од тврдога материјала — у облику лађе, а сволгана је каменом. Дуга је с источним олтаром 11 м. и 50 цм., широка 6. м. и 55 цм., а висока 5 м. Звоник је на преслицу са једним звоном, а сазидан је од ђеланога камена (цокул). На оба споредна зида као и на полукружној олтарској апсиди има по један прозор. Ко и кад је темељо вој цркви ударио не зна се. Народ о томе не зна причати ништа, осим, да су је градили Грци. Шта више, не памте, да је када била разорена, а како се спасла једном од катастрофе разорења, то ћу казати при опису цркве у Подворима. Око цркве налази се група стећака из средњег вијека.

Гробнице су разне величине, а међу њима једна заслужује особите пажње: за 30 мет. југо-западно од цркве налази се једна положимице лежећа гробница, дуга 2 м. и 65 цм., а широка 2. м. А на њој опет друга сјечимице стоји, широка 1 м. и 95 цм., а висока 2 м. и 5. цм. Пошљедна је гробница с оба наличја украшена орнаментима, а на побочној т. ј. западној страни са старо-босанским писменима ниже се оваки натпис: „Ео дни гдн коєде сандала асе лежи кнезь покрајцъ Оливеровиѣз Бна... тни власт ан... агѣи мом кьва щемо кадн толико . . хох 8 мом доми Богъми подисник мога хр... гна.. оган дрѣга при...8 тн по мьмомь доврѣ доће смреть време живота домь мон жалост хр.“ Натпис је зуб времена доста изгладио, а ја сам га поред прилично труда тачно и вјерно са оригинала преписао као што је напријед изложен. Из натписа видимо, да је ови споменик подигнут за времена војводе Сандаља Хранића (негдје од 1390—1420 г.) Као и то: прилика је, да је војвода Сандаљ био се додесио на конаку код куће кнеза Оливеровића, када је ови умро; јер се у натпису изрично вели: „У мом доми Богъ ми подијели мога хр(абрага) гна (господина).“ Могло би се догодити, да је ови споменик о свом трошку дао подићи војвода Сандаљ, из љубави према кнезу, а да би што боље утјешило ожалошћену кнежеву породицу. На јужној страни села мјештани и сада показују развалине од кнежевог двора, а цијели јужни крај села и сада се зове: „Покрај“! На сјеверној страни — за 1 км. далеко од цркве, а на средини раднијех њива, налази се један омарић (мјесто обрасло гором, те изгледа као велики чадор.) У овоме шипражју има 30—40 гробница, а међу њима, једна је у свему слична оној код цркве — само што је мало мања: доња је плоча дуга 2 м. и 60 цм.; а горња висока 1. м. и 20 цм., а широка 1 м. и 30 цм. На лицу плоче има натпис оваки: „асе лежи жѣпан медѣлни никад + много не-имахъ а никад нища нестадъ.“ Натписи нам јасно свједоче, да су овђе становали српски кнежеви и жупани; те слободно смијемо рећи: да је ово мјесто некада било много срећније него што је данас. Ово мјесто заслужује, да га археолози што боље и савјесније испитају; јербо како разни натписи, тако и положај мјеста јасно нам показују: да је овђе била српска жупанија и да је у Љубомиру становало изобилно српске властеле; а то ћу посвједочити споменицима при прегледу осталијех љубомирскијех цркава. Узгред напомињем, да је љубомирско поље дуго 3 сата хода а широко нешто мање од 1 сата. Овој цркви спада опћина Врхпољска са селима: Врхпоље са 37 кућа, душа м. 118, ж. 112. Подглива 11 кућа, душа м., 36 ж. 42;

Цибријан, 5 кућа, душа м. 26, ж. 15; Брава, кућа 7, душа м. 33, ж. 30; Пијавице 15 кућа душа м. 45 ж. 41; Брани до 27 кућа душа м. 99 ж. 91; Бориловиће 13 кућа душа м. 50 ж. Осим једне породице мухамеданске у Бориловићима тз. Хабул све су православни Срби. Црква нема никаква иметка, осим што је снабдјевена потребним стварима за Богослужење.

II.

Црква храм св. Петра у Подворима.

Од села Врхпоља за пола сата хода низ Љубомирско поље — срета те село Подвори. Поред главнога сељачкога пута, који води низ поље Љубомирско, а на западној страни села Подвори налази се црква храм св. Петра.

Ова је црква лежала у рушевинама до 1893 год. Тада је покренуо мисао о подизању ове цркве г. Јово Ђурић, дугогодишњи житељ Америке, који је предходно у ту сврху сакупио прилоге од Срба по Америци. Ђурић је покушавао да сам цркву обнови, а када му то сељани не дозволише, Ђурић приста: да плати мајсторе и да прибави сав потребни материјал за цркву, а остали сељани да само аргатују.

Тако се црква довршила 1894 године и освештао је наш митрополит госп. Серафим Перовић.

Црква је коштала до 3000 фиорина, а сазидана је од тврдога материјала у облику лађе. Дуга је с источним олтаром 9 м. и 50 цм., широка 6, а висока 6 метара. Звоник је на преслицу, а сазидан је од фино ођељаног камена (цокул). На оба споредна зида, као и на полукружној олтарској апсиди има по један прозор по новој системи.

Ко је у почетку овој цркви темељ ударио, то се не зна, сељани о томе причати не умију, само о разорењу исте причају ово: У селу Врхпољу живјела је породица Борковићи (и сада их има), која је била у омрази са осталим породицама у Врхпољу, а да би им се што боље осветили, оде један Борковић у Требиње, те наговори неколико Турака, да оборе цркву у Врхпољу. У исто доба Борковић показа Турцима облик цркве и положај мјеста, само да би је што прије и лакше нашли; а он (Борковић) нешће да иде с њима (као бајаги да није учесник у томе подлом и прљавом дјелу). Турцима нијесу још били добро познати ови српски крајеви, те насилници Турци не погоде на цркву у Врхпоље, већ на ову у Подворима, коју до темеља срушише. А када су дознали, да су се

преварили, не смједоше предузимати даље кораке о рушењу цркве у Врхпољу, већ побјегоше главом без обзира. А захваљујући Боги и св. Јоакиму и Ани, црква у Врхпољу се тако спасла од спремљене јој катастрофе.

Што је вриједно особито код ове цркве, јест гроб Илије Ђурића, житеља села Подвори (гроб направио, а још је жив). Гроб је од тврдога камена, дуг је 2 метра, а широк 95 цм. Поклопница и бедрнице украшене су разним цвјетовима, а цвјетови су тако углађени, да би без икакве сметње могло по њима писати перо. Нарочито што ови гроб краси, јест крст, који је израдио самоуки српски индустријанац — умјетник г. Станко Лепетић. Крст је висок 80 цм., а на мјеру је тежак 48 ока. На челу крста вјештачки је израђена слика св. Вознесенија Христова. Слика је удешена по правој руској типу. У сва четири вида слике израђене су четири руже, а тако су вјештачки израђене да превазилазе природну љепоту руже. — С десне стране слике пише: „во,“ а с лијеве: „хр.“ Испод слике стоји св. Јеванђелије, а на десној страни пише: „ни—не,“ а на лијевој: „ки—ек!“ Мало ниже стоји натпис: „Ови спомен за Илију Јокова Ђурића, рођен год. 1830. у котару Херцег Новом, у Мокрине.“ Подну натписа пише: „М. Станко Л. 1899.“

Прави тип слике, политирање камена и облик ружа, све то приличи једноме умјетнику, те је сваки посјетилац приморан, да овога каменорезнога вјештака похвали да призна његов рад.

Пред црквом се налази сунчани сахат, а на њему пише: „Ово је сунчани сат; мајстор Јово Косић 1898 год.“ И ово је лијена ствар за путнике који овуда сваки час пролазе, те се могу равнати при својој пату.

У наоколо цркве налази се много рушевина, које су са земљом срањене, а по некима се чак и жито сије. Мјештани о овим зидинама причају двојако. Једни веле, да је овдје опстојао манастир, а други чаршија — варош. Потоњи тврде: да је била велика јефтиноћа у овој чаршији, тако, да су се могле купити нове папуче за 5 (пет) пара. Да су сви темељи (фундаменти) очишћени, онда би се могло констатовати једно или друго извјесно, а овако можемо рећи да је било једно, а које? то се позитивно не зна. У селу Подворима становали су већином Турци, а премда од 1890 године у овом селу нема ниједан мухамеданац, опет се слободно може рећи, да је ово најљепше село у Љубомиру, као и то: да је овдје за вријеме

српске независности становала одлична господа — властела; јер то нам јасно свједочи богата и вјештачка грађевина кућа у овом селу; које није могуће да су Турци градили, већ од српске властеле нашљедили. У овоме селу купио је једну кулу Партеније Бедовић, јеромонах манастира Добрићева, за 113 (сто и тринајест) наполеона (а вриједи до 3000 (три хиљаде) фиорина. Ова је кула, послје његове смрти, остала за манастир Добрићево, а станује у њој под афит (кирију) Љубомирски парох.

Овој цркви припадају села: Подвори, са 14 кућа, душа: мушких 50, женских 42; Ушићи, 25 кућа, душа мушких 92, женских 91; Гржавци, 12 кућа, душа мушких 33, женских 48. и Чварићи, 13 кућа, душа мушких 49, женских 51. — Све су Срби православне вјере. Црква је са потребним стварима снабђена у најбољем реду.

Сјеверно до 300 мет. далеко, поред цркве, земаљска влада је подигла народну школу прошле 1899 године.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA III.

Црква храм св. Николе у Чварићима (у Рушвини).

Од села Подвори, сјеверо-западном страном, за пола сата хода сријета те село Чварићи. На источној страни села, а с горњу страну главнога Љубомирскога пута постоје развалине од цркве храма ав. Николе.

Црква је била дугачка, с источним олтаром, 7 мет. и 50 цм., а широка 5 метара. Ко је и када ову цркву сазидао, као и кад је разорена, мјешћани не знају причати. Код ње се и сада копају преминули житељи села Чварића. — Западно од цркве, с ону страну пута, има група средње-вјековних гробница, али како код црквине, тако ни на гробницама, нема никаква натписа.

(Свршиће се.)

О ОБИЧНИМ РАЗЛОМЦИМА.

(ОД РАДОВА УЧИТ. УДРУЖЕЊА МОРАЧКЕ НАХИЈЕ)

Предавање за IV. разред основне школе.

(Наставак.)

д.) Прешварање неправих разломака у цијеле или мјешовите разломке.

Дјецо! Прошлог часа говорио сам вам о правим, неправим и мјешовитим разломцима.

Који се разломци зову прави, Јоване?

„Сваки разломак, који је мањи него једно цијело, зове се прави разломак.“

Који се разломци зову неправи, Тодоре?

„Сваки разломак, који садржи у себи једно цијело, или је већи од једног цијелог, зове се неправи разломак.“

Који се зову мјешовити разломци, Мато?

„Мјешовити разломци зову се они, код којих су измијешани цијели бројеви са разломцима.“

Пошто се у појединоствима испита све оно, што им је у првој лекцији објашњено, онда им се објасни идућа лекција овако:

Изговори ми овај разломак, Милане? (дванајест трећина).

Какав је то разломак?

„То је неправи разломак“.

Зашто је то неправи разломак?

„То је неправи разломак зато, што је већи од једног цијелог“.

Колико трећина има једно цијело, Вукашине?

„Једно цијело има три трећине“.

Колико цијелих има у дванајест трећина?

„У дванајест трећина има четири цијела“.

Зашто? „Зато што једно цијело има три трећине“.

Пазите! Кад 12 подијелим на три једнака дијела, колико долази на сваког, Васо?

„На сваког долази по четири“.

Какав је то рачун? (дијелење).

Који сам број дијелио, Срдане?

„Ви сте дијелили број дванајест“.

А шта је дванајест у овом разломку, Новица?

„У овом разломку број дванајест је бројитељ“.

На колико сам дијелова подијелио тих дванајест?

„Ви сте подијелили тих дванајест на три једнака дијела“.

А шта је то три у овом разломку?

„То је именитељ“.

Па кад сам подијелио бројитеља кроз именитеља, шта сам добио, Симо? (Добилисте четири цијела).

Овим истим начином и цртањем потезова на табли треба учитељ да изрази и друге разломке, па напошљетку нека пита:

Како се из неправих разломака изналазе цијели или мјешовити бројеви, Радојица?

„Из неправих разломака изналазе се цијели или мјешовити бројеви тако, кад бројитеља подијелимо са именитељем“.

А шта нам показује количник?

„Количник нам показује цио или мјешовити број“.

ф.) Претварање мјешовитих бројева у неправе разломке.

Напиши на табли пет цијелих и три четвртине, Радоване!

Какав си ти то број написао?

„Ја сам написао мјешовити број“.

Добро! Сад ћемо да видимо, колико у том мјешовитом броју има четвртина.

Колико једно цијело има четвртина, Савела?

„Једно цијело има четири четвртине“.

Кад једно цијело има четири четвртине, хоће ли пет цијелих имати више или мање, четвртина?

„Пет цијелих имаће више“.

Колико пута више? (пет пута више.)

Пет пута по четири четвртине, колико је то свега четвртина, Периша? (двадесет.)

Колико, дакле, четвртина имају пет цијелих, Јоване? (двадесет.)

Кад на те двадесет четвртина додамо још и ове три четвртине, колико ће то свега бити четвртина, Миловане? (биће двадесет и три.)

Колико има, дакле, свега четвртина у овом мјешовитом броју, Љубомире? (двадесет и три.)

Пазите дјецо! Ви сте видјели, да пет цијелијех имају више четвртина, него једно цијело. Нека ми, дакле, сад још једанпут каже, колико ће пута више бити четвртина у пет цијелијех, него у једном цијелом.

Радоване? (пет пута.)

Пет пута по четири четвртине, колико је четвртина? (двадесет.)

Какав је то рачун, кад кажем: пет пута четири, Лакићу? (множење.)

Шта ја множим, кад кажем: пет пута четири, Мато? (множеше четири.)

А шта је у овом мјешовитом броју четири?

„У овом мјешовитом броју четири је именитељ.“

А са којим га бројем множим?

„Ви га множите са бројем пет.“

А шта је пет у овом мјешовитом броју? (то је цио број.)

Шта нам показује производ двадесет?

„Производ двадесет показује нам, да у пет цијелијех има толико четвртина.“

Кад хоћемо да дознамо, колико у цијелом овом мјешовитом броју $5\frac{3}{4}$ има четвртина, шта морамо још додати на онијех свѣ изнађенијех двадесет четвртина? (морамо додати још оне три.)

Шта је ово три у овом броју?

„То је бројитељ.“

Кад смо, дакле, хтјели, да из мјешовитог броја $5\frac{3}{4}$ изнађемо колико свега има четвртина, шта смо прво радили, Годоре? (Прво смо помножили именитеља.)

Са чим смо га помножили?

„Ми смо га помножили са цијелијем бројем, пет.“

Шта смо још томе производу додали?

„Ми смо томе производу додали још бројитеља, три.“

Шта нам је изашло? (изашло нам је, колико четвртина има у $5\frac{3}{4}$.)

Овако треба поступати и са осталим мјешовитим разломцима, све донде, док се дјеца буду потпуно увјерила, да је овако, па онда питати:

Како се из мјешовитог броја изналази разломак, Васо?

„Из мјешовитог се броја изналази разломак тако, кад се именитељ разломка помножи са цијелијем бројем, а овоме се додâ још бројитељ разломка.“

Колашин, 1. Децембра 1899.

Алекса П. Чукић, учитељ.

Извјештај о основним школама црногорским у школској 1898—9 години.

(Саопштва се у изводу.)

По захтјевању учитеља, мјесна шк. надзорника и капетана, држали смо испит приватној Миљачкој, а тако и вечерњој школи у Симаче (Равнима).

У Миљачкој школи је испит држан 22. Маја и трајао је 4. уре. Школа је *шпоразредна*. У почетку године уписато је у I. разреду 9 ученика; у II. 8; у III. 8. — Свега 25. Сви су изашли на испит. Сваки је ученик питан по три пута:

Успјех је показан на испиту:

- Из вјеронауке: I раз. 5; II 5; III 5.
 „ српског језика: I р. 5; II р. 4; III р. 5.
 „ славенског језика: II р. 5; III. 5
 „ рачуна: I р. 5; II р. 5; III р. 5.
 „ геометрије: III р. 5
 „ земљописа: I р. 5; II р. 5; III р. $4\frac{1}{2}$.
 „ историје: III р. 5.
 „ антропологије: I р. 5; II р. 5; III р. 5.
 „ природописа: II р. 5; III р. 5.
 „ краснописа I р. 5; II р. 4; III р. 4.
 „ цртања: I р. 4; II р. 4, III р. 4.
 „ пјевања: I р. 5; II р. 5; III р. 5.
 „ гимн. и вој. вјезж.: I р. 5; II р. 5; III р. 5.

Чистоћа врло добра а дисциплина одлична. Опћи успјех у сва три разреда *скоро одличан*. Сви предмети обрађени су у довољном обиму према наставном плану. Механизма нема ни мало. Читање природно. Учитељева су питања јасна и разумљива. Сам је учитељ врло трудољубив и трудом је оспособио самога себе за предавање у млађим разредима. Има на расположењу нешто и спомоћних књига. Посеђивао је све учитељске сједнице.

Владање му је одлично. У народу је омиљен. Плата му је врло оскудна, коју му давају ђачки родитељи — не прелази 50 фиор. годишње.

Учионица се налази у кући гл. кмета Василије Кујовића, коју је уступио бесплатно за учионицу; у истој кући станује и учитељ. Мјесни надзорник је Марко М. Петковић — његов труд око ове школе заслужује похвалу. Огријев доносе ђачки родитељи.

Школа је добила прихода од школарине, колико је могла купити школску пећ. Остали трошкови падају на ђачке родитеље.

Требало би да се школарина у ове двије општине за идућу годину подигне бар *по 3 новч. на фиорин*, а то би довољно било за школске потребе; такође, да су обје општине дужне доносити огријев школски.

Поменути Василије Кујовић даје и даље бесплатно кућу за школу. Учионица је подесна за толики број ђака, а и на врло је згодном мјесту, јер се налази између општина.

Исти дан, пошто смо свршили испит у Милачкој школи, дошли смо у Симаче и ноћу између 22 и 23 маја држали смо испит у вечерњој школи.

Ову је школу отворио г. Шћепан М. Меденица у својој кући и то што је било неколико дјеце, која нијесу могла никако посјеђавати школу дању. Ова школа је почела радити 16 новембра; радила је сваке вечери осим у очи празника; дјецу је сазивао војничком трубом; проводио је са дјецом од 2—3 часа сваку вече. Дјеце је 7, а сва су у I разреду. Успјех је показат:

Из вјеронауке: 5.

„ српског језика: 4.

„ рачуна: 5.

„ земљописа: 5.

„ чов. тијела: 5.

„ пјевања: 4.

„ краснописа: 4.

„ цртања:

Опћи успјех више *врло добар*. Сва дјеца могу да пријеђу у II разред. Учитељ Шћепан Меденица путовао је у Србију, прошао је кроз војни стан. Свршио је основну школу у Ман. Морачи и Колашину; посјеђава редовно учитељске сједнице. Труди се о дјечи без ичије помоћи, на своје личне трошкове; врло је прикладан младић и заслужује у своме раду похвалу.

Доносимо овдје *Љетопис* Симачке школе, како га је уредио учитељ те школе.

Љетопис школе (вечерње) Симачке.

Село Симаче састоји се од 10 кућа, а припадају општини Равањској.

Ту живе људи сиромаси, који не могу дјецу слати у школу Морачку, у Манастир.

Око Аранђелова-дне 1898. год. скупе се у кућу Мира Милинкова Меденица и поведу о томе разговор, тужећи се један другоме, како им сва дјеца остане без науке. Онда Шћепан Милов Меденица рече: „Ја вам допуштам моју кућу без икаква трошка око поправке, нити тражим плате, нити огрјева, но можете дјецу слати, ја ћу вам их учити по ноћи бесплатно,

само да купите гаса за освјетлење.“ Ови једва дочекају, и ту се отвори ова вечерња школа — са горепоменутиим учитељем.

Уписато је 7 ученика у I. разреду. —

Редовна предавања почета су 16 Новембра.

Предавања су држата по 2½ сата ноћно.

Први родитељски скуп држат је у почетку школске године, на коме је учитељ препоручио родитељима, да своју дјецу поправе до школе и срету.

Други родитељски скуп држат је 13 Јануара — 14. истог о Савину дне учитељ је са ђацима на Светосавској прослави у Ман. Морачи присутан био.

Учитељ је чинио са ђацима излет 8 Априла на Локву Пулетића са учитељима Морачког слива са г. јеромонах Н. Симоновићем, Милуном Меденицом, Секулом Добричанином, Заријом Ђулафићем и Маринком Шуковићем.

Други излет чинио је са свијем учитељима Морачке нахије на Вучју 9 Маја.

Учитељ је посјеђавао све учитељске конференције.

Учитељу је највише био на руци учитељ морачки г. јеромонах Никифор. Није имао мј. школ. надзорника. Ову школу посјеђавали су један пут учитељи Морачки, а други пут учитељ ровачки С. Добричанин. Од дароваоца ове школе су: Г. Јанко Вукотић и јеромонах Н. Симоновић. Још су ову школу даривали: Маринко Шуковић, учитељ школе Милачке, Саво Меденица и Новица Дрљевић: а о светосавској прослави у Ман. Морачи за добро декламовање даровата је ова школа са захвалношћу од г. Архимандрита Михајила Дожића. —

Испит је био 22 Маја у вече Сва Будјина присутна испиту. Испит је пресједавао јеромонах г. Никифор, а присутан је био и свештеник Милун Меденица, ђачки родитељи и још неколико лица. —

Управљајући учитељ, монах Никифор.

Поп Милун Меденица.

Ј А В Н А З А Х В А Л А

С. Петроградском Словенском Друштву.

С. Петроградско Словенско Добротворно Друштво послало је на дар К. Ц. Државној Гимназији и Богословско-Учитељској Школи ове руске књиге:

1. Полное собраніе сочиненій Ив. С. Тургенева т. 1—10.
2. Сочиненія Н. В. Гоголя т. 1—5.
3. Сочиненія Графа Л. Н. Толстого часть 1—15.
4. Полное собраніе сочиненій Гр. А. Толстого т. 1—4
5. Полное собраніе сочиненій А. Н. Майкова т. 1—3.
6. Сочиненія И. С. Никитина т. 1—2.
7. Сочиненія А. С. Пушкина въ одномъ томѣ п. с. с.
8. Сочиненія М. Ю. Лермонтова въ одномъ томѣ п. с. с.
9. Полное собраніе стихотвореній Н. А. Некрасова т. 1—2.
10. Полное собраніе сочиненій А. С. Грибоѣдова т. 1.

11. Стихотворенія А. С. Хомякова экз. 2.
 12. Стихотворенія Кольцова т. 1.
 13. А. Будиловича. Общеславянскій языкъ т. 1—2.
 14. Курсъ русской литературы. Соч. К. П. Петрова 4 экз.
 15. Хорватія, Славонія, Далмація Л. В. Березина т. 1.
 16. Вукъ Караджичъ. Соч. Пл. Кулаковскаго 1.
 17. Славянскій ежегодникъ на 1876 г. 1.
 18. Гусъ. Соч. А. Гильфердинга. 1.
 19. Обзоръ областей зап. и южн. славянства. 1.
 20. Галицко-русскій Вѣстникъ Н-ро 2. 1!
 21. Краткое изложеніе славянофильскаго ученія 4. экз.
 22. Славянскій сборникъ т. 1. 3.
 23. Славянскій календарь.
 24. Янъ Жижка 1.
 25. Чехія и Моравія 1.
 26. Боснія, Герцеговина и Старая Сербія. Гильфердинга третій томъ.
 27. Тактика массовыхъ армій. Соч. Гейсмана 1.
 28. Примѣры благотворной дѣятельности 1.
 29. Краткій очеркъ дѣятельности С.-Петербургскаго Славянскаго Общества 1.
 30. 12 мая 1898 г. протоколь чл. С. Бл. Общ. 6 экз.
 31. 13. февраля протоколь чл. С. Бл. Общ. 5 экз.
 32. 14 февраля, 11 марта протоколь чл. С. Бл. Общ. по 5 экз.
 33. П. А. Гейманъ. Война 5. экз.
 34. Промысль Востокъ въ исторіи человечества. А. П. Лопухина 5 экз.
 35. Къ исторіи вѣщихъ сношеній съ западными славянами 5 экз.
 36. П. А. Гейманъ. Графъ Л. Н. Толстой и М. И. Драгомировъ. 6 экз.
 37. Изъ русской исторіи два разсказа А. Майкова 2 экз.
 38. А. С. Хомяковъ Е. А. 5 экз.
 39. Какъ возникъ и развился восточный вопросъ 1.
 40. Памяти Мит. Я. Кояловича. 1.
 41. Въ память Александра II. 2 экз.
 42. Въ память Ѳ. М. Достоевскаго. 2 экз.
 43. Иродъ. 5 экз.
 44. Памяти И. С. Аксакова. 15 экз.
 45. Въ память девятисотлѣтія крещенія Руси. 2 экз.
 46. Въ память 1000-лѣтія блаженной кончины Св. Меодія. 1.
- Овијем лијепајем даром прилично се попунила библиотека нашихъ среднихъ школа, које су оскудијевале у рускијем писцима, те ученици старијихъ разреда могли су читати од рускијехъ класика само оно, што су имъ наставници из своје приватне библиотеке доносили. Зато некъ је овијемъ путемъ изречена срдачна благодарностъ на горе поменутомъ дару С. Петроградскомъ Словенскомъ Добротворномъ Друштву.

Цешинь, 19 јануара 1900 год.

У П Р А В А
К. Ц. Државне Гимназије и
Богословско-Учительске Школе.

Ц Р К В Е Н И Г Л А С Н И К.

Педесетогодишњица кијевског и галичког митрополита Јоаникија. Прошлог мјесеца прославила је сва православна Русија, а особито Кијев, ријетку и симпатичну светковину. У тај дан испунило се 50 година од како служи Богу, Православљу и Русији „первенствујушчи“ члан рускога св. Синода, митрополит кијевски и галички, Јоаникије. Назад 50 година свршио је у Кијеву духовну академију као први ђак Иван Максимовић Рудњев. Задржан је у академији и наименован одмах за предавача. Исте године Иван прими монашки чин и доби име Јоаникије и тим отпочиње свој неуморни и плодотворни рад. Био је професор и ректор, био владика и митрополит, и гдје год је живио и управљао, уносио је живот у цркву, свештенство и народ. Свуда се осјећала величина његовога духа, мудрост и правичност као старјешине, који чврстом руком руководи и остварава повјерене му задатке. Кад је посвећен у владичански чин, прво је послат за владiku у Саратов, гдје је преобразио цијелу епархију. Овдје се у пуној мјери показало, што је у стању да учини прави архипастир. Одатле је добивао редом све више и више положаје, био је егзарх Грузије, затим митрополит у Москви, одатле је премјештен на најстарију митрополитску катедру у Русији, у Кијеву, који је мајка рускијех градова и колијевка Православља у Русији.

У свима црквама кијевским служене су свечане службе, а тако исто и у свима главнијим у Москви и Петрограду и другијем градовима. Свак се сјетио сиједога архипастира, од колибе до двора царева, а цар га се најљепше сјетио. У рескрипту свом цар Никола честита ријетку славу у 50-годишњој служби цркви и отаџбини. За тим цар се хвалом спомиње мјеста, гдје је служио митрополит и каква је добра дјела учинио, шиље му знаке ордена апостола Андрије Првозваног у дијамантима; најзад цар вели: „Молим Бога, да још сачува душевну и тјелесну снагу вашу, да можете наставити вашу службу цркви, која је тако много корисна, и препоручујем себе вашим молитвама.“

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

Удружење учитеља Ријечке нахије држало је своју *II. редовну скупштину* на Љуботињу 9. Јануара 1900. г., на којој је *поп Стеван Дрецу* (Љуботињ) држао практично предавање за *II. раз.* „О Мојсију,“ и *Лука Пејовић* (Цеклин) читао своје предавање за *III. раз.* „О Владици Данилу.“ На истом скупу поднио је *Петро Калуђеровић* свој суд о чланку „Значај учитељскијех удружења“ од *Ан. Јовићевића*: да се пошље „Просвјети“ за штампу. *Андрија Јовићевић* (Ријека) поднио је и други свој чланак „Учитељски положај,“ и друштво га је дало *попу Стевану Дрецу* на преглед и оцјену. *Идућа* (трећа) скупштина одређена је на *Каручу* 18. фебр. 1900. г. Један од радова овог удружења, *Значај учитељскијех удружења* од *Ан. Јовићевића*, донијећемо у св. за фебруар.

Прослава Св. Саве на Цетињу Као и сваке године овдје је прослављен Св. Сава по лијепом српском обичају. Послије службе Божије, на којој је чинодјејствовао Његово Високопреосвештенство госп. Митрополит Митрофан са мјеснијем свештенством, ишло се с литијом кроз варош у овдашњу основну школу. У литији су учествовали Њихове Свјетлости Књаз Мирко и Књаз Петар. Послије водоосвећења и пјесме Св. Сави, шљедовао је лијеп говор учитеља г. Сава Вулетића, који доносимо у цијелости у нашем листу. За тим се пјевало и декламовало:

Народна Химна — пјева ђачки хор — II. — * * * декламује Рако Радовић, ученик I разреда; — *Свештом Сави*, од В. Илијћа — декл. Владислава Балтић, ученица IV раз.; — *Училимо се..* од Раина — декл. Никола Миљанић, ученик I раз.; — **Онамо 'намо..** од Николе I. — пјева ђачки хор; — *То је Божија воља*, од Чика-Јове — декл. Иван Јерговић, ученик I раз.; — *Српкшња сам*, од Драге Дејановић — декл. Зорка Перовић, ученица II раз.; — **Рањеник** — пјева ђачки хор; — *Дјевојче*, од Чика-Јове — декл. Вукосава Поповић, ученица II раз.; — *Рашар*, од К. Петровића — декл. Милисав Љепава, ученик III раз.; — **Соколови моји тићи..** пјева ђачки хор; — *Груда земље*, од Љ. Ненадовића — декл. Филип Вучковић, ученик IV раз.; — *Молишва*, од * * * говори Јелена Петковић, ученица I разреда.

Против провинцијализама и домаћих задаћа. Државно просвјетно вијеће у Угарској расправљало је недавно критике појединих учитељских друштава о новој наставној основи. И ако су се учитељска друштва изјавила, да провинцијализме треба његовати у пучкој школи, просвјетно је вијеће одлучило, да се деца по могућности још од првога разреда морају привикавати на то, да употребљавају књижевни језик. Што се тиче домаћих задаћа, вијеће је створило закључак против њих, јер да су штетне, па ће према томе поднијети и извјештај министру просвјете. „Napredak“.

Педагошки факултет у Липисци. Прошле школске године основан је у Липисци педагошки факултет. Учитељи, који докажу испитом, да су у своме стручном предмету врло добри или добри, примају се за редовне ученике педагошког факултета. На факултету се предају ови предмети: вјеронаука (управо филозофија верон), педагогија, наука о језику, језици: латински, француски и енглески, историја, географија, математика и природна историја. Изабрани предмети морају спадати или у одсејек историјско-језични или природно-математични. Уз географију може се узети природна историја, а педагогија спада у оба одсејка. По свршеном школовању и добро положеним испитима на том педагошком факултету, имају права кандидати на учитељска мјеста у реалним школама и заводима, који су са њима у једноме рангу.

„Школски Одјек“.

К Њ И Ж Е В Н И Г Л А С Н И К.

Г. Руварац и Montenegrina. Паписео Л. Томановић. Прештампано из „Бранкова Кола“. Карловци, Манастирска штампарија, 1899. Цијена 1 круна.

Српски историјски критичар г Руварац хтио је све досадашње знање о прошлости Црне Горе избрисати, и написао је цијелу књигу под насло-

вом „Montenegrina,“ износећи нову науку о историји Црне Горе, коју су одмах прихватили непријатељи Црне Горе и стали писати, да је „озбиљно истраживање историје већ svelo постојање црногорске државе на по вијека, а бајку о двјестогодишњаци династије Петровић-Његоша, као и политичкој моћи и положају ондашњијех владика сасвијем уништило“ („П. Лојд“ првијех октобра 1899). То је збиља резултат ове недостојне радње једнога академика, која није ни заслуживала озбиљнога одговора; али како г. Руварац ужива ауторитета међу нама у српској историји, да се та нова лажи-наука не увријежи у нашем млађем нараштају, писац ове књижице, што је пред нама, поставио је себи питање: да ли г. Руварац објективан у тој његовој расправи? Па иде за њим у његовом расправљању стопу по стопу и јасно доказује истијем историјскијем материјалом, којим се служио господин Руварац, да се господин Руварац нелогички и несавјесно њим служио: да све што иде у прилог његовој унапријед уврћеној мисли узимље без критике као неспорно, а све што обара ту његову мисао сумњичи, цјепидлачи, изврће, и пошто све обори, у оскудици протудоказа, *домишља* се (његово сопствено признање), а своје *домишљање* пружа као ту своју науку; најпоследње и да прећутава документе, који су пред њим, али који њега ућутавају!

Доказавши то, што је свакоме јасно, и што г. Руварац сам мора да призна, ако му страст није сасвим ум помрачила, свакоме се само говори, што остаје од историјског критичара *без икакве објективности...*

Али се ми нисмо осудили г. Руварцу, што му је хтјела та његова нова наука о историји Црне Горе, кад му се прохтјело да обара привилегије, које су аустријски цареви давали Србима у Аустрији, из којијех су најизбранији умови кроз два вијека црпили снагу у борби политичкој за опстанак оног дијела српскога народа, из којијех г. Руварац поникао и у коме живи као архимандрит једног од најбогатијех фрушкогорскијих манастира. Па кад му опраштају они, које хоће да лиши права, цијеном којијех се збила она велика сеоба Срба у Угарску па да их ту прогласи „незванијем гостима“, можемо и ми тијем прије, „у колико се она биљка, коју г. Руварац нијече у прошлости, развила, слава Богу, у снажан дуб, који је дубоко корјена ухватио и који у широко своје гране разастире.“

Књижица ова моћиће се добити у књижарници г. Арса Пајевића у Новом Саду и у књижарници г. П. Калуђеровића на Цетињу.

„Глас Црногорца.“

„Бранково Коло“, за забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник *Паја Марковић Адалов*. Година VI. Број 1 и 2.

Садржај 1 броја: Нови вијек (пјесма) Б. — Најљепши срокови (пјесма) Robert Hamoneringzm. — Прича без натписа — Милан Будисављевић. — Васкрсеније, роман Л. П. Толсти. — О постанку бранкових кола у „Бачком растанку“ — Тих. Остојић. — Ковчежић: — Књижевне биљешке — Биљешке о умјетности. — Читуља. — Од уредништва и администрације.

Садржај 2 броја: Српска књижевна задруга, ријеч двије родољубима на оцјену, — Задругар. — Јовану Дучићу уз причу „мој отац“ (пјесма) — А. К. Хасанбегов. — Српска дјевојка — Јелена Јов. Димитријевићка. — Удивителна (Божипна прича) — А. Чеховъ — с рурког Драгутин Поповић. — Економно политички погледи дубровчанина Николе Вида Гучећића, из друге половине XVI вијека — Др. Мих. В. Вујић. — Нови звуци, — Марко Цар. — Ковчежић: Књижевне биљешке — Просвјетни и друш-

твени гласник. — Од администрације. „Бранково Коло“ излази сваког четвртка. Цијена му је за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна (5 фиор.), на по године 5 круна (2 ф. 50 н.), на четврт године 2 круне и 50 пот. (1 ф. 25 н.). Претплату прима из Црне Горе само Администрација „Бранкова Коло“ у Ср. Карловцима.

О Арсенију IV Јовановићу Шакабенти лекције из историје Карловачке Митрополије по архивским изворима израдио Милутин Јакшић, професор у Богословији у Карловцима. Српска Манастирска Штампарија. 1899 г. Стр. 240. Цијена је књизи 80 новч. (1 круна 60 потура).

Ово дјело топло се препорује свима онима, који је желе, да се што из ближе упознаду са прошлошћу нашег народа у онијем крајевима.

Мисли о цркви, држави, вјери, народној просвјети и т. д. К. П. Побједоносцева. Превео из „Московског Зборника“ Архимандрит Н. Дучић. У Биограду. Државна Штампарија. Краљевине Србије. 1899. Стр. 135. Цијена 1 динар. У овој књизи изнесене су мисли чувеног руског државника, К. П. Побједоносцева, једног од најважнијих стубова моћне, братске нам словенске државе, простране Русије. Дугијем својим животом, великијем искуством и умовањем, овај државник стекао је особити, правилни поглед на много што-шта, што засијеца у цркву, државу, вјеру, народну просвјету и т. д. Да су те идеје адраве, зреле и спасоносте, најбоље нам доказује дивовско корачање велике Русије путем прогреса. Не би згорег било, да се она књига нађе на столу сваког умног човјека, који има обичај размишљати на горње теме.

Баскрсеније. Написао Гроф Л. Толстој; превео с руског Јован Максимовић. Издање књижарнице Брод Вува (Вл. Караџића) Св. Ф. Огњеновића у Ср. Карловцима. 1899 г. Св. 7. Цијена 20 новч.

Учитељ, педагошко-књижевни лист, орган учитељског удружења. Година XIX ввеска за децембар. Власник и издавач учитељско удружење. чланови књижевног одјељка главног одбора учитељског „удружења“ Срећко П. Стевановић, Драгољуб С. Ђорђевић и С. С. Станишић, и уредник Дим. Ј. Соколовић, учитељ у Биограду. Биоград, штампарија Светозара Николића — Обилићев вијенац број 2. 1899.

Садржај: Расправе и чланци: Дјечија лектира, од Јаше Продановића професора; Васпитање мале дјеце, превод с руског од Ђ. С. Којића; Хеуристички метод у предавању рачуна, с руског од Св. Поповића; Школе и педагошки рад Јансениста, с руског од Ст. С. Станишића; О заразним дјечијим болестима, пише Др. Даринка Банковић—Меленић (свршетак); Пириска изложба. — Из науке и наставе: „Стари Мотод“, од Т. М. Бушетића учитеља; Из педагошког искуства, од Ст. М. Мијатовића. — Школско кретање у свијету. — Дописи: Ријетка свечаност. — Предавање: Израчунавање површина код многоуглова и простора неправилна облика, од М. Величког уч. Грађ. Школе. — Просвјетне Биљешке. — Књижевност: Реферата о домаћим књигама: Познавање природе за III и IV разред основне народне 335 школе, по новом програму удесили Дим. Ј. Соколовић и Мих. М. Станојевић.

„Учитељ“ излази један пут мјесечно у свескама од 5 табака. Цијена је за редовне чланове удружења 7 динара годишње, а за нечланове и школе 10 динара годишње.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман. XI. 1899. 4. Годишња цијена 2 фпо. а. вр. Појединце свака књига 80 н. Сарајево. Земаљска штампарија 1899. На повећем формату са 611—794 стр. **Садржај:** Dr F. M.: Duklanska kraljevina. — Проф. Емилијан Дилек: Етнолошки пабирци по Босни и Херцеговини. — Dr. Karlo Patsch: Natpis iz Timočke doline u Srbiji. — Др Ђуро А. Лукса: Орографија Босне и Херцеговине и систематска раздиоба илирског горског краја на геолошкој основи. (С 1 картом). Teodor Ippen: Prehistorička i rimska nalazišta u okolici Skadra u Albaniji. (Sa 9 slika u tekstu). — Др Ђорђе Протић: Прилог к познавању маховина околине Вареша. — Konstantin Gerojannis: Postaja „ad Dianam“ u Epirusu. (Sa 4 slike u tekstu). — Књижевност. — Књижевност. Сланко Навичић: Др. Ј. Цвијића „Галацијалне и морфолошке студије о планинама Босне, Херцеговине и Црне Горе“. — Уредништво: Bosna i Hercegovina u djelu „Die österreichisch ungarische Monarchie in Wort und Bild“. — Различито. — Уредништво: Руски учењак у Босни.

Зора, лист за забаву, поуку и књижевност. Год. V. Бр. I. Уређује Атанасије Шола. Излази почетком сваког мјесеца. Износи 4—5 табака, а цијена јој је: на читаву годину 8 круна или 9 дин., за ђаке 6 круна или 7 динара. У Мостару, 1 јануара 1900

Садржај: „Низбрдица“, од Уредника. — Пјесништво: Алекса Шантић: У туђини, — Харфо моја..., — Споменци, — Јесењи дан, — Елегија, — * * *. — Приповијетке: Свет. Ђоровић: Смијер, слика. — Јован Протић: Игњатије Јевремовић, из српских фотографија. — П. П. Гнедич: Тајна Јулија Теодоровића, превео Никола Теодоровић. — Чланци: Архимандрит Нић. Дучић: Смрт Але Кедића. — Singulans: Еалендари за 1900 годину. — Афоризми: Љубав, прибрао Ј. П. — Црпа Овјене, од Ј. Дучића. — Оцјене и прикази: Пјесме Милете Јакшића, оцјењује Марко Цар. — Три приче, од Чеде А. Поповића, оцјењује Harry. — Кроника: — Књижевност. — Кратке вијести. — Умјетност. — Библиографија. — Изјава. — Исправак.

Преплату Зоре прима њена Администрација, затим Издавачка Књижарница Пахер и Кисића у Мостару, и сви њени повјереници. — Рукописи шаљу се Уредништву. — Поједина свеска стаје 80 хелера.

Позив на претплату. Од нове године ступа „Србобран“ у седамнаесту годину живота свога. Шта је „Србобран“ за вријеме свога излагања привриједио за српску опћу ствар, то ће наши читаоци најбоље оцијенити, а ми мирно можемо очекивати ту оцјену у тврдом увјерењу, да је „Србобран“ своју српску дужност најсавјесније вршио. Нама је за то доказ и жеља многих пријатеља и претплатника Србобранових, који нам, као што на челу листа рекосмо, изјавише да желе да „Србобран“ од нове године изилази као дневни лист.

Ми се тој жељи, као што рекосмо, одазивамо, те ријешисмо, да од нове године издајемо „Србобран“ сваки дан, осим недеље и великих празника.

„Србобран“ као дневни лист држаће се свога утврђеног програма, и заступаће га још живље и у већем обиму. У још већој мјери посветиће „Србобран“ своје ступце интересима српског народа; водећи тачна рачуна о свима појавама у животу српског народа, и о свему, што се српскога народа тиче. Редовно ће пратити у све свјетке догађаје, како политичке,

тако и остале, и стараће се не само обилним, него и одабраним, занимљивим садржајем да пружи претплатницима својим такав дневни лист, који ће одговарати духу садашњег времена и моћи у српској кући замијенити стран дневни лист.

„Србобран“ ће доносити и одабране подлистке и романе, оригиналне и преведене, да задовољи и оне своје читаоце, који траже и добре забаве. Имаће на уму и практичне потребе, па ће доносити редовне извјештаје са бечког и пештанског трга. Ради брзог обавјештања доносиће „Србобран“ редовно и брзојаве.

Да бисмо свему овоме што боље одговорили, постарали смо се за довољан број ваљаних сталних сарадника. Али да бисмо могли свим захтевима одговорити, уздамо се у потпору српског народа, јер без јаког одзива са претплатом немогуће је савладати тежкоће и трошкове око издавања дневног листа.

На српском је народу сада да покаже, да му је заиста потребан дневни лист, и да одзивом својим то засвједочи.

„Србобран“ ће излазити на 8 страна (једна страна износиће половину садашње стране). Цијена ће му бити не знатно већа од досадашње наиме: на цијелу годину 16 фор.
на по годиде 8 фор.
на четврт године 4 фор.

Уредништво и управа
„Србобрана.“

— Изашла је из штампе 6 и 7 „Божјиња свеска“ „Мале Библиотеке“ са овим садржајем:

Јован Максимовић: Бадње вече у ђачкој собици. — Илија Вукићевић: Рождество твоје. — Свет. Ђоровић: На бијелом хљебу. — Јован Протић: Божић. — Иван Ивановић: Бадње вече на мртвој стражи. — Милан Будисављевић: Христос се роди. — Марко Цар: На бадњи дан.

„Мала Библиотека“ обрадовала је своје читаоце са овом својом свеском, као врло прикладним Божићним даром.

„Мала Библиотека“ излази у свескама, а износи 5—6 штампаних табака. Цијена је свакој свесци 12 новчића, за Србију 30 пара дин.

Претплату примају, а и поједине свеске распродају Књижарнице и њени Повјереници (растурачи). Све што иде на Уредништво и Администрацију „Мале Библиотеке“ прима и доставља Издавачка Књижарница и Штампарија Пахер и Кисећа у Мостару.

Садржај првих девет свезака:

- 1.) Јован Протић: „Шарени шљунци“, хумористичне цртице.
 - 2.) Д. Ђ. Омчичук: „Disjecta“, слике, цртице и приповијетке, (св. I.)
 - 3.) А. П. Чехов: „Приповетке“, превео Веља Миросављевић, (св. I.)
 - 4.) Симо Магавуљ: „Три приповијетке“.
 - 5.) Свет. Ђоровић: „Двије шаљиве игре“.
 6. и 7.) Од српских приповједача: „Божјиње приче“.
 - 8.) † Илија и Вукићевић: „Арнауцке слике“, — у штампи.
 - 9.) Бранислав Ђ. Нушић: „Десет приповиједача“, (св. I.) — у штампи.
- „Мала Библиотека“ оскудијева са бројем својих скупљача, те моли све оне, који су вољни примити се те дужности, да јој се јаве, а моли и досадање скупљаче, који се примеше скупљања, а не јавише колико примјерака да им се пошаље, нека то учине чим прије. — Скупљачи добивају свеске с плаћеном поштарином (franc?), а уз то и утаначени попуст (рабат). — Имена скупљача отпочеће се у наредној (8) свески штампати.

Споменак илустровани дјечији лист у 1900 години. Завршисмо хвала Богу седам пуних година. Многе писмене и усмене хвале и похвале довољно посвједочавају, да је „Споменак“ своју дужност савјесно вршио: сјејући врлине а грешке и погрешке исправљајући, усађујући у млада срца миле Српчаци љубав према вјери и лијепоме српскоме имену.

И у томе чисто српском духу и правцу излазиће „Споменак“ и даље.

А да би се усавршавати могао, потребна му је како морална, тако и материјална помоћ, те се овим путем обраћам својим досадашњим, а и новим пријатељима, молећи их, да се и ове године заузму што својскије око скупљана претплате, на чем им у напријед: хвала.

Цијена је „Споменку“ за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на цијелу годину 2 круне; за Србију 2½ динара, а за остале земље 3 круне.

Претплату примам само на цијелу годину.

Вересије немам. Нарудбине без ноћаца не уважавам.

Претплату, рукописе и све што се на лист односи треба слати потписаноме.

Први број послаћу скупљачима, молећи их, да прво понуде досадашње претплатнике, а за тим да по могућству и нове нађу.

Први број „Споменка“ изашао је пред Божић и донио једну загонетку са пет награда. Само претплатници имају право на ове награде.

У *Панчеву*, крајем новембра 1899.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE

Иван Мартиновић

власник, издавач и уредник „Споменка“.

НАЈНОВИЈА ИЗДАЊА САВИТА И КОМИЋИЋИ
СБИОГРАД

Два новитета првог реда

Сад је баш изишло из штампе

Ново оригинално дјело

ЗАПИСЦИ ИЗ КАСАБЕ

од Свет. Ђоровића

Овај даровити српски књижевник са овим својим радом обогатиће српску књижевност. У овом свом најновијем дјелу описао је г. Ђоровић живот у касабама (малим паланчицама,) тако лијепо и вјешто, да у њему српска публика добија књижевника првога реда. Овдје ће сви наши књижевници видјети, како треба посматрати живот, кад хоће о чему да пишу.

„Записци из Касабе“ треба да красе што у свакој српској кући, јер овако занимљиве лекције, као ове мајсторске црте, тешко да имамо још доста у српској књижевности.

Дјело износи 15 штампаних табака у елегантном издању и кошта само 2 круне.

Најљепши поклон о свима празницима за сваку породицу, одрасле као и за зрелију мушку и женску младеж.

Изишао је *сад* из штампе нов велики путопис под насловом

ПУТОВАЊЕ НА СЈЕВЕРНИ ПОЛ

Слике и сцене из поларног живота

написао **Рихард Рот**

— са 9 слика —

Цијена само 2·50 круне.

Ко је прочитао изврсно дјело „Стенлијев пут кроз Африку“ тај треба да прочита и ово чувено дјело, јер и једно и друго писао је чувени писац *Рихард Рот*, а и зато, да се види живот на сјеверном полу, који је толика противност животу у Африци.

Сваки, и најобразованији и најпростији човјек, па и младеж треба да се упознају са чудним животом на сјеверном полу наше земље, гдје је вјечити снијег и лед.

Што је главно, ово није проста прича, већ све истинити догађаји, који су познати цијелом свијету.

Пријевод је вјеран и врло јасан, а дјело је веће од „Стенлијевог Пута.

Ко пошље паре упутницом, добија књиге о нашем трошку.

Каталог свију наших издања шаљемо на захтјев бесплатно. Сва наша издања могу се добити у књижарима г. г. Луке Јоцића у Н. Саду, Свето-зара Огњановића у Ср. Карловцима и Пахера и Кисића у Мостару. У свима мјестима, гдје Срби живе, тражимо поштене повјеренике за наша издања. Ко од г. г. књижара, трговаца, учитеља и свештеника жели да растура наше књиге, нека се са добрим препорукама обрати нама, па ћемо му радо послати наше књиге у комисију.

Поруке за сва дела ваља слати упутницом издавачкој

Књижара Савића и Комп. Земун.

— Изишао је из штампарије Синова А. Зелића у Цариграду српски календар за 1900 годину ГОЛУБ и већ је разаслат српским књижарницама по вилајетима. Ово је већ једанајеста година како „Голуб“ полеће у све српске домове у Отоманској Царевини, гдје је он добро познат и омиљен гост. Овога пута „Голуб“ је изашао са врло богатом садржином, те ће га, надамо се, читаоци његови још радосније поздравити.

Садржај му је овај:

в. Родослов Њ. И. В. Султана Абдул Хамид Хана II. 2. Предсказања за год. 1900. 3. Први дио календарски. 4. Мухамедански празници. 5. Знамените године. 6. Мјесеци и дани.

Други дио. — *Забавна и поука*: 7. Анђео, пјесма М. Љермонтова, превео Милорад Љ. Митровић. 8. Побожна пјесма. 9. Манастир Св. Јована претече код Сереза, путописна црта. 10. Варош у дуванској кутији, прича. 11. На Стожеру. 12. Два оца, прича. 13. Памтите. 14. О правилном припремању земље за сијање. 15. Сутон, пјесма од Хајнеа. 16. Четири глуваћа, индиска прича. 17. Два сирочета, од В. Ига. 18. Слава Св. Аранђела, народна пјесма. 19. Гушобоља. 20. О времену за сијање и о дубљини у коју треба сјеме да дође. 21. Међедовић, народна прича. 22. Нада, пјесма од Ј. Николића. 23. Како се његује памтење. 24. Сигуран лијек, прича Јанка

М. Веселиновића. 25. Чистоћа је лијек. 26. Нечиста савјест, превео Ј. Ј. Шантрић. 27. Вино и ракија. — Цијена један грош. — Купити се и поручити може у Српској Књижарници Л. Кретића у Цариграду, као и у свима српским књижарницама по вилајетима у Солуну, Битољу, Ориду, Прилипу, Скопљу, Дебру, Призрену, Приштини, Костуру и Корчи.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА

„БОГОСЛОВСКІЙ ВѢСТНИКЪ“

1900 года

СЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ

ТВОРЕНІЙ СВЯТАГО ВАСИЛІЯ ВЕЛИКАГО

АРХІЕПИСКОПА КЕСАРІИ КАПАДОКІЙСКОЙ.

Богословскій Вѣстникъ издается Московской Духовной Академіей ежемѣсячно, книжками въ пятнадцать и болѣе печатныхъ листовъ. Въ 1900 году въ журналъ будутъ помѣщаться переводы святоотеческихъ твореній (толкованіе Св. Кирилла Александрійскаго на Евангеліе отъ Іоанна и сочиненія Св. Никифора Исповѣдника въ защиту иконопочитанія); изслѣдованія и статьи по наукамъ богословскимъ, философскимъ и историческимъ, составляющія въ болѣеи своей массѣ труды профессоровъ Академіи; обзорнія современныхъ событій изъ церковной жизни Россіи, православнаго Востока, странъ Славянскихъ и западно-европейскихъ, критика и библиографія. Въ приложеніяхъ къ журналу будутъ продолжаться печатаніемъ автобіографическія записки Высокопреосв. Саввы, Архіепа Тверскаго, и протоколы Совѣта Академіи. Въ частности для научнаго отдѣла журнала въ распоряженіи редакціи, между другими матеріалами, имѣются полный курсъ лекцій по каноническому праву профессора Императорскаго Московскаго Университа А. С. Павлова († 1898), который (курсъ) въ видѣ отдѣльныхъ, законченныхъ статей и будетъ напечатанъ въ теченіи 1900 года, и лекціи по пастырскому богословію покойнаго Высокопреосв. Сергія, Митрополита Московскаго, значительная часть которыхъ, касающаяся разныхъ сторонъ пастырскаго служенія, также войдетъ въ составъ научнаго отдѣла журнала въ 1900 году.

Въ качествѣ особаго приложенія къ журналу всеѣмъ подписчикамъ Богословскаго Вѣстника, под условіемъ доплаты одного рубля къ подписной цѣнѣ журнала, будутъ даны

третьей и четвертой томы твореній Св. Василия Великаго, Архіепископа Кесаріи Кападокійской

Прим. Новые подписчики на „Богословскій Вѣстникъ“ 1900 года, не имѣющие первыхъ двухъ томовъ твореній Св. Василия Великаго, могутъ пріобрѣтать ихъ изъ редакціи также за уменьшенную цѣну, именно, рубль пятьдесятъ (1 р. 50 к.) за оба тома (вмѣсто 2 р. 40 к. въ отдѣльной продажѣ.)

Подписная цѣна на Богословскій Вѣстникъ: „Съ приложеніемъ твореній Св. Василия Великаго“: восемь рублей съ пересылкой внутри Россіи, девять рублей за границу.

Безъ приложенія твореній Василия Великаго: семь рублѣй внутри Россіи, восемь рублѣй за границу.

Адресъ: Сергіевъ посадъ, Московской губерніи, редакціи Богословскаго Вѣстника.

Подписчики на журналъ съ приложеніемъ 3-го и 4-го тома твореній Василия Великаго 3-й томъ получаютъ съ первой книжкой журнала, а 4-й томъ — при іюльской книжкѣ.

Редакторъ э.-орд. профессоръ Ан. Спасскій.

ПОДПИСКА НА 1900 ГОДЪ
НА ДУХОВНО-АКАДЕМИЧЕСКІЕ ЖУРНАЛЫ
„ЦЕРКОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“
И
„ХРИСТИАНСКОЕ ЧТЕНІЕ“

съ приложеніемъ

ПОЛНАГО СОБРАНІЯ ТВОРЕНІЙ СВ. ІОАННА ЗЛАТОУСТА.

„Церковный Вѣстникъ“ имѣетъ цѣлю удовлетворить потребности всѣхъ образованныхъ людей, и прежде всего конечно нашего духовенства.

Въ „Христіанскомъ Читеніи“ помѣщаются оригинальныя и переводныя статьи борословскаго, историческаго и назидательнаго содержанія, въ которыхъ съ серьезностію научной постановки дѣла соединяется общедоступность изложенія. Съ 1897 года журналъ этотъ выходитъ ежемѣсячно, въ двѣнадцать книгахъ, вмѣсто шести.

Кромѣ того съ 1895 г. редакція приступила къ изданію „Полнаго собранія твореній св. Іоанна Златоуста“ въ русскомъ переводѣ.

Въ 1899 г. выйдетъ въ свѣтъ шестой томъ „Твореній св. І. Златоуста“, въ который войдутъ бесѣды великаго святителя на книгу пророка Исаи, обзоръніе св. писанія и проч.

ПОДПИСНЫЯ ЦѢНЫ НА 1900 ГОДЪ:

а) за оба журнала „Церковный Вѣстникъ“ и „Христіанское Читеніе“ съ приложеніемъ 6-го тома „Твореній св. І. Златоуста“ 9 руб., въ изящномъ англійскомъ переплетѣ — 9 руб. 50 коп.

б) отдѣльно за „Церковный Вѣстникъ“ съ приложеніемъ 6-го тома „Твореній св. Іоанна Златоуста“ 6 руб. 50 коп., въ изящномъ англійскомъ переплетѣ 7 руб.; за „Христіанское Читеніе“ съ приложеніемъ 6-го тома „Твореній св. Іоанна Златоуста“, 6 руб. 50 коп., въ переплетѣ — 7 руб.

в) безъ приложенія „Твореній св. Іоанна Златоуста“ за оба журнала 8 руб.; отдѣльно — за „Церковный Вѣстникъ“ 5 руб., и за „Христіанское Читеніе“ 5 руб.

Подписка принимается въ С.-Петербургѣ въ Конторѣ „Церковнаго Вѣстника“ и „Христіанскаго Читенія“, Невскій просп. д. . . 182 кв. 1.